БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

№ 286 (506)
ДЕКАБРИИН 7
СУББОТО
1957 он

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

Сэн 20 мүнгэн.

КПСС-эй обкомой VIII пленум тухай
ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

Байгша оной декабриин 3—4-дэ КПСС-эй Бурят-Монголой областной комитедэй ээлжээтэ VIII пленум болобо.

«Гэр байра олоор бариха тухай КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые бэелүүлхэ хэмжээ-ябуулганууд тухай» партиин обкомой секретарь нүхэр **А. У. Хахаловай** элидхэл, «Ниитэ-политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрииe һайжаруулха тухай» партиин обкомой секретарь нүхэр **Ц. О. Очировай** элидхэл пленум зүбшэн хэлсээ.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар пленум тогтоолнуудые баталан абаһан байна.

1958 оной январиин 17—18-да ээлжээтэ XX областной партийна конференци зарлаха гэжэ пленум тогтообо.

Улан-Удын городской партийна конференци

Улан-Удын городской 29-дэхи партийна конференци мүнөөдэр эхилхэнь. Конференци КПСС-эй Улан-Удын городской комитедэй, шалгалтын комиссиин тоосоото шиидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэхэ, партиин городской комитедые болон шалгалтын комиссиие һунгаха байна.

КПСС-эй XX съездын, мүн КПСС-эй ЦК-гэй удаадахи пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые шууд бэелүүлхэ зорилготойгоор КПСС-эй городской комитет, городой бүхы партийна организаци тоосоото үе соо ажал хүдэлмэреэ эрхилһэн байха юм. Партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой, тэдэнтэй нэгэдэһэн Шепиловэй бүлэгые, тэрэшэлэн партида харша ябуулга Жуковой хэдэг байһые элирүүлһэн КПСС-эй ЦК-гэй Июньскэ, Октябрьска пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые городской партийна организаци нэгэн һанал-айгаар һайшаагаа. Коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэнэрэй Зүблөөн дээрэ баталан абтаһан Декларациие, эб найрамдалай Манифестые городой коммунистнууд халуунаар һайшаан тэмжээ.

Улан-Удын партийна организаци КПСС-эй ленинскэ Центральна Комитедые тойроод, бүри нягтаар жагсаһан нэгэдэнгеэр 29-дэхи партийна конференциеэ угтаба.

КПСС-эй городской комитет партийна организацинуудые саашадань бэхижүүлһэнэй, хүдэлмэриинь һайжаруулһанай, коммунистнуудай үүсхэл эдэбхи дээшэлүүлһэнэй, идеологическэ хүдэлмэри шангадхаһанай ашаар ажахын болон культурна байгуулалтада, хүн зониие материально-ажаһуудалай талаар хангалгада зарим һайн үрэ дүн туйлаа.

Городой промышленность 1956 оной, мүн энэ жэлэй арбан һарын түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ. Октябриин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаһан социалистическэ уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэһэн байна. Ажалай бүтээсэ дээшэлээ. Гэр байра, культурно-ажаһуудалай байшангууд бүри олоор баригдадаг болоо.

Партийна организацинууд идеологическэ хүдэлмэри бүри удхатайгаар ябуулдаг, һургуулинуудай, дээдэ һургуулинуудай, соёл культурын бусад организацинуудай хүдэлмэридэ ехээр анхарал табижа, КПСС-эй XX съездын шиидхэбэреэр тодорхойлогдоһон зорилгонуудые бодотоор бэелүүлгэдэ тэдэнэй ажал хүдэлмэри залан шэглүүлдэг болоо.

Гэхэтэй хамта, промышленностиие, культурно-ажаһуудалай барилгые, идеологическа хүдэлмэриие КПСС-эй городской комитедэй, городской бүхы партийна организациин зүгһөө хүтэлбэрилгэдэ горьтой дутуунууд бии гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Улан-Удэ томо промышленностьтай город юм. Городой промышленностиин хүдэлмэриһөө Бурят-Монголой бүхы экономическа районой ажал хүдэлмэри нилээд дулдыдаха байна. Тиигэбэшье, городой хэдэн предприяти, жэшээлхэдэ, мяханай комбинат, һэеы гутал дарадаг фабрика, загаһа буйлуулдаг завод, «Бурмонголстрой» трест болон бусад продукци гаргаха түсэбөө дүүргэлгээр үшөөл горьтойхон гээгдэлтэй. Зарим предприятинуудта бүтээһэн зүйлнүүдэйнь шанар муу байдаг, техническэ дэбжэлтын, түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхын түлөө тэмсэл һулаар хэгдэдэг байна.

Промышленность болон барилгые хүтэлбэрилхэ асуудалнуудта городской партийна конференци гол анхаралаа хандуулха зэргэтэй. Городой промышленностиин, барилгын хэрэгэй ямар байһаниие хараада абан, КПСС-эй горкомой ажал-ябуулгада сэгнэлтэ үгтэхэ зэргэтэй болоно. КПСС-эй горком предприятинуудай хүдэлмэри үшөөл дутамагаар шэнжэлэн мэдэдэг, промышленна предприятинуудай хүдэлмэриин тон шухала асуудалнуудые тодорхой һайнаар, түргэнөөр үшөөл шиидхэдэггүй байна.

Городской конференци хадаа ажалшадай ажабайдал һайжаруулха асуудалда ехэ анхарал табиха, энэ хэрэгтэ бии байһан дутуунуудые элирүүлхэ, гэр байра барилгын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ, худалдаа наймаанай болон коммунальна предприятинуудай, городой транспортын, эмнэлгын зургаануудай хүдэлмэри һайжаруулгада партийна организацинуудай анхаралые хандуулха зэргэтэй.

Ажалшадые коммунистическээр хүмүүжүүлхэ, тэдэнэй ушар ёһо мэдэлгые болон үүсхэл эдэбхиие дээшэлүүлхэ хэрэгтэ манай парти ехэ анхарал хандуулдаг. Энэ зорилго шиидхэлгэдэ манай бүхы пропаганда, агитаци, хэблэл, радио, литература, искусство, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай, һуралсалай газарнуудай бүхы ажал-ябуулгань зорюулагдадаг гээшэ.

Тиимэһээ идеологическа хүдэлмэриин асуудалнууд конференци дээрэ али бүхы талаһаа зүбшэн хэлсэгдэхэ, энэ талаар бии байһан горьтой дутуунууд элирүүлэгдэхэ зэргэтэй.

Партийна конференци КПСС-эй горкомой тоосоое зүбшэн хэлсэхэдээ, партийна комитедүүдэй болон партийна организацинуудай хүдэлмэриин дүршэл болон арга методүүдые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ, партийна ажабайдалай ленинскэ гуримые наринаар сахиха, парти доторой демократиие саашадань хүгжөөхэ, шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлгэ дэлгэрүүлхэ, олониитэ ажалшадтай холбоо барисаагаа бэхижүүлхэ тон шухала байхые онсолон тэмдэглэхэ зэргэтэй.

Городской 29-дэхи партийна конференциин идейнэ үндэр хэмжээндэ үнгэрхэ, асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ делегадуудай бултадаа эдэбхитэйгээр хабаадажа, шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлгэ шууд дэлгэрүүлхэ байһаниинь сохомтой. Конференци хадаа партийна организацинуудай хүдэлмэри саашадань һайжаруулгада туһалха байна.

1957 ондо мал гүрэндэ тушааха ба худалдаха гүрэнэй түсэбэй болзорһоо урид дүүргэгдэһэн тухай

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна Статистическэ Управлениин мэдээсэл

Ороной хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй XX съездын шиидхэбэриие бэелүүлэн, хүдөө ажахын продуктнуудые абалга, бэлэдхэлгые ехэдхэжэ байна. СССР дотор мал гүрэндэ тушааха ба худалдаха жэлэй түсэб энэ оной декабриин 1-дэ бүхы дээрээ болзорһоо урид дүүргэгдээ.

Байгша оной 11 һарын туршада 4573 мянган тонно мал болон шувуун (амидынь шэгнүүрээр) гүрэндэ тушаагдаһан, худалдагдаһан байна. Энэнь нёдондо жэлэй энэ үедэ гүрэндэ тушаагдаһан, худалдагдаһан малда орходоо 548 мянган тонноор гү, али 14 процентээр ехэ, харин бүхы 1956 онойхиһоо 124 мянган тонноор ехэ байна.

Украинска ССР, Белорусска ССР, Узбекскэ ССР, Казахска ССР, Литовско ССР, Молдавска ССР, Латвийска ССР, Киргизскэ ССР, Армянска ССР, Эстонско ССР, мүн тэрэшэлэн РСФСР-эй эдэ хизаар болон областьнууд: Краснодарай хизаар, Ставропольско хизаар, Ленинградска, Калининградска, Смоленскэ, Калужска, Курска, Белгородско, Воронежско, Куйбышевска, Сталинградска, Ростовско, Орловско, Читын, Камчатска областьнууд, Тувын автономно область болон Якутска АССР мал гүрэндэ тушааха ба худалдаха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ.

Малай тоо толгойе саашадань олошоруулан, бүри ехээр мяха абалга болоһоной ашаар мал гүрэндэ тушааха, худалдаха түсэб болзорһоо урид дүүргэгдээ.

Гүрэндэ мал тушаалга, худалдалга үргэлжэлһөөр. Мяха, һү, тоһон хүн бүхэндэ хүртэсын талаар США-е ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ гэһэн зорилгые түргэнөөр дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөөн колхозууд болон совхозуудта үлөө үргэнөөр дэлгэржэ байна.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна Статистическэ Управлени.

АМГАЛАН АЖАЛААРАА МҮРЫСЭЕ!

Малайнгаа ашаг шэмые улам дээшэлүүлхын түлөө

СССР-эй Верховно Соведэй ойн баярай сессиин Хандалгые Закаменай ажалшад халуунаар һайшаан угтаад, тэрээндэнь ажалай шэнэ амжалтаар харюусахабди гэжэ мэдүүлнэ.

Жэшээлхэдэ, «Победа» колхозой гэшүүдэй хамтын суглаан боложо, Хандалга зүбшэн хэлсэгдээ. Суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн колхозник нүхэр С. Соктоев иигэжэ мэдүүлбэ:

— Манай засагай дээдэ органай Хандалга хадаа совет арадай һаруул һайхан үглөөдэр — коммунизм байгуулгые бэелүүлхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха гэһэн уряа мүн. Энэ хадаа хүн зоной ажабайдалые улам һайжаруулха тухай анхарал оролдолго гээшэ. Тиимэһээ бидэнэр энэ ехэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулалсахын тула ажал дээрээ бүри һайн дүнгүүдые туйлаха ёһотойбди,— гэбэ.

Һүүлээрнь үгэ хэлэһэн колхозни-гууд нүхэд Щукин, Б. Бадмаев, Н. Быченко болон бусад тус Хандалгые, мүн социалистическэ оронуудай коммунистическэ ба хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй Зүблөөнэй Декларациие, эб найрамдалай Манифестые тон ехээр һайшаагаад, ерэхэ жэлэй шэнэ социалистическэ уялгануудые абаха гэжэ дурадхаба.

Колхознигуудай хамтын суглаан 1958 ондо мал ажалай ашаг шэмые эрид дээшэлүүлжэ, һү, мяха, тоһо, нооһо бүри ехээр абаха, мал ажалай болон культурна ажаһуудалай гэр байрануудые олоор бариха гэһэн уялга нэгэн дуугаар баталан абаад, барилгын модо бэлдэхэ, зөөхэ тусгаар бригада эмхидхээ.

Колхозой һаалишад Х. Абидуева, М. Соктоева, Р-Х. Соктоева гэгшэд ерэхэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 2300 литрһээ бага бэшэ һү, һаалишад Ч. Гомбоева, Д. Ажитова, Д. Гармаева, Д. Ганжурова, Борис Бадмаев гэгшэд 2000 литр һү һаахабди гэһэн уялга абаа. Гахайшан Х. Цыбикова эхэ гахай бүриһөө 15 поршоонхо абахаб гэжэ мэдүүлбэ. Бэлшээн таргалуулагдаха малай гүүртые даагша нүхэр Гонгоров сүүдхэ соо малай шэгнүүрые хахад килограммһаа дээшэ нэмээхэб гэжэ уялга абаа.

Мүн колхоз дотор 100 толгой үнеэдэй нэгэ байра, клуб, малшадта гурбан гэр, медпункт, колхознигуудта табан гэр баригдаха юм.

Малдаа тэжээл бэлэдхэхэ, ороо-һото культурануудай ургаса дээшэлүүлхэ талаар шэнэ уялгануудые суглаан баталан абаад, аймагай бүхы колхозуудта хандаа. Аймагай колхозууд «Победа» колхозой хандалгые һайшаан угтаад, өөһэдынгөө арга боломжонуудые хаража, СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгада харюу болгон шэнэ уялгануудые абажа байна.

Д. Аюшеев.

Жэлэйнгээ түсэб сүм дүүргэбэ

Улан-Удэ городой Железнодорожно районой ажалшад валовой продукци үйлэдбэрилхэ жэлэйнгээ түсэбые 102 процент дүүргэбэ. Тэндэхи предприятинуудай коллективүүд туйлаһан амжалтаараа һанаагаа амарангүй, жэлэй эсэс болотор үшөө 40 шахуу миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилхын түлөө тэмсэжэ оробо.

Районой предприятинуудай хүдэлмэришэд ажалайнгаа бүтээсые нёдондоной энэ үеынхиһөө 11 процент, мүн продукци үйлэдбэрилгээ 17 процентээр дээшэлүүлһэн байна. Тиихэдэ хамта дээрээ түсэбһөө гадуур 3 миллион түхэриг мүнгэн арбилагдаба.

Паровозо-вагонно завод түсэбһөө гадуур оронойнгоо түмэр замда 8 паровоз, 14 вагон заһабарилжа үгөө. Тэрэшэлэн хирпиисын заводууд республикынгаа барилгануудта түсэбһөө гадуур 6 миллион хирпиисэ болон шлако-блогуудые үгэбэ.

П. НОЖКИН,
КПСС-эй Железнодорожно райкомой секретарь.

455 мянган кубометр модон

Шулуутайн леспромхоз Бурят-Монголой экономическа районой модо бэлэдхэлэй промышленностиин эгээл ехэ предприятинуудай нэгэн болоно. Тус леспромхозой модошод Октябриин 40 жэлэй ойн һайндэрэй хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсахадаа жэлэйнгээ түсэбые Советскэ Конституциин үдэр — декабриин 5 хүрэтэр дүүргэхэ гэһэн уялга абаһан юм. Шулуутайнхид хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ шадаа. Жэл соо 455 мянган кубометр модо бэлэдхэн шэрэхэ түсэбөө сүм дүүргэбэ. Мүнөө леспромхозой модошод жэлэй эсэс болотор үшөө 42 мянган кубометр модо оронойнгоо арадай ажахыда үгэхэ гэһэн уялгаяа бэелүүлжэ оробо.

Леспромхозой модо бэлэдхэлэй пунктын коллективүүд өөһэд хоорондоо мүрысэн, модо шэрэхэ үдэр бүриингөө графигые үлүүлэн дүүргэжэ байна. Тамагтайн пунктын модошод жэлэйнгээ түсэбые декабриин 3-да дүүргэжэ, мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ гараа.

Н. ТЮРНЕВ.

Зол жаргалта байдалаа хамгаалхабди

Зэдын аймагай Борьёогой сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой һаалишад, малшад үбэлдөө һү һаалгые урдынхиһаа нилээд ехээр дээшэлүүлхын түлөө тэмсэжэ байна.

Малайнгаа байрануудые саг болзор соонь заһабарилаа, дулаалаа. Урда жэлнүүдэйхиһээ һураггүй ехэ үбһэ тэжээл бэлдэгдээ. Илангаяа силос болон бусад шэмэтэ тэжээл элбэг. Тиимэһээ үнеэдтээ силос ехээр үгтэнэ. Уһалуурнь һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Гүүртын ажал хүдэлмэри эмхитэй, гуримтайгаар хэгдэдэг.

Мүнөө колхозой гүүртэ бүхэнэй һаалишад СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгатай һайшаан танилсаад, тус бүридөө дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаа.

Жэшээлхэдэ, энэ жэлэй 10 һарын туршада үнеэн бүриһөө 1500—1600 литр һү һааһан түрүү һаалишад нүхэд Я. Цыцикова, П. Ванданова, Ц-Х. Ванданова гэгшэд 1958 ондо үнеэн бүриһөө 1800—1900 литр һү һаажа, һүнэйнгөө үнэ сэн 20—25 процентээр химдаруулхабди гэжэ мэдүүлбэ. Тугалнуудаа гарза хоролтогүйгөөр, эхэһээнь һалгаажа, түлигдэдэггүй байрада түлжүүлхэ уялга абаа.

Эндэхи малшад, һаалишад коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэнэрэй Зүблөөнэй Декларациие, мүн эб найрамдалай Манифестые айхабтар ехээр һонирхон шудална.

— Социализмын болон демократиин оронуудай асари ехэ илалтануудаар омогорхоноб. Эб найрамдалай хүсэнүүдые улам бэхижүүлхын, коммунизмын һалбаран мандахын түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй ажаллахаб,—гэжэ һаалишан нүхэр Цырма Кукезеева хэлэбэ.

Хохидол, гашуудалгүй, ерээдүйн һаруул, сэнгэлиг, зол жаргалта байдалай түлөө тэмсэгшэдэй хүсые өөһэдынгөө эршэмтэ ажалаар арьбадхахаар эндэхи һаалишад зоригжонхой.

Д. Цыремпилов.

НЭМЭЛТЭ ТҮЛЭБЭРИ

Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд материальна талаараа һайнаар урмашуулагдана. Гансахан 1957 оной үнгэрһэн һарануудай туршада колхоз материальна урмашуулга болгон 114916 түхэриг мүнгэ колхознигуудтаа хубаан үгөө.

Колхозой правлени, партийна организаци малай үбэлжэлгын үедэ малшадые урмашуулха шэнэ дүрим баталба.

Гадна, һү һаалгаар һара бүриингөө даалгабари дүүргэһэн һүнэй-товарна гүүртэдэ квартал бүхэнэй эсэстэ үгтэхөөр 350—500 түхэригэй 3 шан тогтоогдоо. Январиин нэгэн болотор малаа хоролтогүйгөөр, тарганаар харууһалһан, тэжээлээ гамтайгаар гаршалһан залуу малай (1957 ондо түрэһэн) отаранууд болон гүүртэнүүдтэ үгтэхөөр 100—150 түхэригэй табан шан тогтоогдоо.

Мүн тэрэшэлэн бэлшээн таргалуулха гүүртэнүүдтэ, адуу харууһалагшадта нэмэлтэ түлэбэринүүд үгтэхөөр хараалагданхай.

Ж. Жалсараев.

„ЛЕНИН" ГЭЖЭ АТОМНА ЛЕДОКОЛ УҺАНДА ТАБИГДАБА

ЛЕНИНГРАД, декабриин 5. (ТАСС). Дэлхэй дээрэ эгээл түрүүшынхеэ атомай хүсөөр ябуулагдахаар түхеэрэгдэһэн, 16 мянган тонно уһанай багтаамжатай ледокол декабриин 5-да Ленинградта уһанда табигдаа.

Юрэ бусын энэ ледоколой барилгын шухала шатые дүүргэһэнтэйнь дашарамдуулан, Ленинградай хүдэлмэришэдые болон мэргэжэлтэдые совет арад, мүн бүхы дэлхэйн дээрэхи нүхэднай амаршалхань.

...Инженертэй хамта ледокол дээрэ гарабабди. Энэ кораблиин үндэрынь зургаан дабхар гэртэй адли юм. Ледоколой утань — 134 метр, эгээл үргэн талань —27 метрһээ үлүү.

Палубань үргэн үйлсэ шэнги.

— Ледоколой хушуун дээрэхи талмай дээрэ хоёр вертоледой байха һуури түхеэрэгдэхэ юм. Энэ вертоледуудай ашаар ледоколой экипаж ябаха замаа хараха ба бусад суднануудтай болон полярна станцинуудтай холбоо тогтоодог байха.

Ледокол соо мянга шахуу таһалга бии. Командын байха нэгэшье, хоёршье һууритай каютанууд һайнаар түхеэрэгдэнхэй. Эндэнь үдэрэй гэрэл оруулагданхай, мүн агаар оруулха түхеэрэлгэ бии.

Түрүүшын атомна ледоколые бариха хэрэгтэ ленинградайхиһаа гадна, оронойманай 500 шахуу предприяти хабаадалсаа юм.

...Ледоколой досоонь айхабтар хүсэтэй ядерна реактор — кораблиин зүрхэн — хожом тодхогдохо байна. Энэ реакторай хүсөөр асари ехэ судна өөрөө ябажа шададаг болохо.

Мүнөөнэй ледоколнууд холын замда аяншалхаяа гарахадаа, 2 мянга шахуу тонно нүүрһэ болон нефть бункернуудтаа ашаад гарадаг. Тиигэһэнэйнгээ ашаар тэдэнэр хоёр һарын туршада портнуудта оронгүйгөөр ябадаг юм .«Ленин» гэжэ атомна ледоколдо иимэ ехэ түлишэ хэрэггүй. Энэ ледокол сүүдхэ соогоо оройдоол хэдэн арбаад грамм ядерна энерги гаргашалха байна. Тиимэһээ тус корабль хэдэн һарын туршада портнуудта оронгүйгөөр мүльһэн далай соогуур тамарха аргатай. Дэлхэй дээрэ үзэгдөөгүй энэ ледоколой булюу һайн юумэниинь, шэнэ зүйлынь эгээл энэ гээшэ. Ашаа шэрэдэг суднануудта түлишэ болгон, ядерна энергиие хэрэглэхэ зорилго советскэ эрдэмтэд, инженернүүд энэ томо корабль дээрэ амжалтатайгаар шиидхээ.

Декабриин 5-най һүни хэдэн зуун хүдэлмэришэд болон инженернүүд 11 мянга шахуу тонно шэгнүүртэй энэ асари ехэ ледоколые уһанда табихын тула бүхэли һүниндөө хүдэлөө.

Декабриин 5-най үдын тэндэ атомна ледокол уһанда табигдаа. Энэ ехэ баярта ушарта хабаадахаяа судна баригшадтай хамта оло мянган ленинградайхид эндэ сугларба.

Судна табихын урда тээ богонихон митинг болоо.

Ледоколые хүсэд бэлэн болоторынь барижа дүүргэхэ газартань буксирнууд тэрэниие шэрэжэ абаашаа. Судна барилгашад үшөөл ехэ хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй гэжэ мэдэрнэ. Гэбэшье, парти, правительствын тогтооһон болзорто советскэ атомна ледокол хүсэд бэлэн болохонь лабтай.

Бумбэрсэг дэлхэйе тойрогшо хэмэл одонуудай ябадал тухай

Декабриин 6-да үглөөнэй 6 часта хоёрдохи хэмэл одон бумбэрсэг дэлхэйе 460 дахин тойроо. Мүн энэ үедэ нэгэдэхи хэмэл одон 944 дахин дэлхэйе тойроһон байна. Хойто широтагай 42 болон 60 градусай хоорондо наранай гарахын урда тээ, мүн урда широтагай 15 болон 40 градусай хоорондо наранай ороһоной һүүлээр, үүлэгүй сэлмэг байгаа һаань, хоёрдохи хэмэл одые миин нюдөөр хаража болохо.

(ТАСС).

Арадай кандидадууд

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) Таисия Семеновна Новеселова, Улан-Удын столовонуудай трестын 10-дахи столовын буфетчица, Александра Денисовна Шемякина, Бурят-Монголой «Книготоргын» 1-дэхи магазинай наймаалагша, Домна Бутуновна Мантушкина, Улан-Удын 2-дохи аптекын хүдэлмэрилэгшэ, Лукерья Ефимовна Грекуль, Улан-Удын хүдөө ажахын техникумэй хүдэлмэрилэгшэ.

КПСС-эй БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ОБКОМОЙ VIII ПЛЕНУМ

Гэр байра бүри олоор баридаг болоё

«Гэр байра олоор бариха тухай КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые бэелүүлхэ хэмжээ-ябуулганууд» гэһэн пленумэй түрүүшын асуудалаар партиин обкомой секретарь нүхэр **А. У. Хахалов** элидхэл хээ.

Социалистическэ Эхэ оронойнгоо ажалшадай ажана байдалай улам һайжарха хэрэгтэ парти, правительствын зүгһөө ямар ехэ анхарал хандуулагдажа байһан тухай элидхэлшэ хэлэбэ. Совет засагай тогтоһонһоо хойшо манай орондо хэдэн олон город, хүдэлмэришэдэй тосхон, колхоз, совхозууд байгуулагдаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай жэлнүүдтэ гүрэнэймнай экономикодо хэды ехэ гарза хохидол ушаруулагдаашье һаань, арадаймнай ажахы хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэнэ. 1946 онһоо 1956 он болотор 300 миллионһоо дээшэ дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэр баригдаһан байна. Иигэжэ жэл бүхэндэ байрын гэр яһала олоор баригдадагшье һаа, ажалшадаймнай эрилтэ энэ талаар гүйсэд хангагданагүй. Тиимэһээ парти, правительствомнай ойрын 10—12 жэлэй турша дотор гэр байрын талаар ажалшадайнгаа эрилтые гүйсэд хангаха гэһэн харюусалгатай зорилго табиһан байна.

Советскэ хүнүүд парти, правительствынгаа табиһан энэ хүндэтэй зорилгые бэелүүлхын түлөө тэмсэл үргэнөөр дэлгэрүүлээ. Өөһэдынгөө хүсөөр гэр байра бариха талаар Горький городой ажалшадай үнэтэ үүсхэл хаа хаанагүй үргэн далайсатайгаар дэлгэрбэ. Тэрэ тоодо манайшье республика дотор байрын гэр барилга жэл ерэхэ бүри үргэдэнэ. 1957 ондо гэр байра барилгада һомологдоһон мүнгыень 1954 онойхитой жэшэбэл, 36 миллионһоо дээшэ түхэригөөр ургаһан байна. Гэхэтэй хамта, республика доторнай байрын гэр барилга тон хангалтагүй. Энээн дээрэһээ боложо, городуудта ажаһуудаг зоной хүн бүридэ 3,7 дүрбэлжэн метр байрын талмай хүртэнэ. Энэ баримта юу харуулнаб гэхэдэ, партийна, советскэ органууд барилгын хүдэлмэриие үшөөл хангалтагүйгөөр хүтэлбэрилнэ. Байгша оной үнгэрһэн 10 һара соо байрын гэр бариха түсэб дүүргэгдээгүй. Тиигэжэ энэ хэрэгтэ һомологдоһон олохон миллион түхэриг мүнгэн хэрэглэгдэнгүй үлэжэ байна.

Партиин обком болон республикын Министрнүүдэй Соведэй шухала хэмжээ багаар абадаг дээрэһээ барилгын организацинууд гэрнүүдые ашаглалгада оруулха түсэбөө саг болзор соонь дүүргэнэгүй. Барилгын ехэнүүд организаци болохо «Тимлюйцемстрой», «Забайкаллестранстрой», «Джидастрой» трестнүүд тон муугаар хүдэлмэрилнэ. Мүнөө жэлэй дүүрэхэеэ, байбашье, эдэ трестнүүд барилга хэхэ гүрэнэй түсэбые дүүргэхэ яагаашьегүй. Тэрэшэлэн Галуута-Нуурай рудоуправлени, мяха-консервын комбинадай барилгашад олон гэрнүүдые ашаглалгада оруулха даалгабаря дүүргэбэгүй.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй мэдэлдэ байһан «Бурмонголстрой» трест барилгын ехэ организацинуудай нэгэн байгаашье һаа, барилга хэхэ түсэбөө саг соонь дүүргэнэгүй. Трестын барилгын управленинүүдтэ мүнгэ зөөри хэмһээ үлүүгээр гаргашалагдана. Трестын жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ оройдоо 60 гаран процент боложо байна. Республикын Министрнүүдэй Совет, партиин Улан-Удын горком болон горгүйсэдком барилгын энэ организациие гээгдэлһээнь гаргахын тулада хэмжээ абаагүй байһаниинь гайхалтай.

Бурят-Монголой совнархоз өөрынгөө мэдэлдэ байһан барилгын организацинуудта туһаламжа багаар үзүүлнэ. Жэшээнь, «Джидастрой» трест олон һарын туршада муугаар хүдэлмэрилнэ. Партиин Городогой горком иимэ байдалые хаража байгаад, хэмжээ абахые баһал оролдоогүй байха юм.

Өөһэдынгөө хүсөөр гэр байрануудые бариха үүсхэлэй һайшаалтай байһаниинь мэдээжэ болонхой. Улан-Удын ПВЗ-гэй, шэлэй заводой, түмэр замай Улан-Удэ станциин узелай хүдэлмэришэд өөһэдынгөө хүсөөр олон гэр барижа ашаглалгада оруулба. Гансахан ПВЗ-гэй хүдэлмэришэд энэ жэлдэ 40 гаран гэр баряа. Тиихэдэ, ойрын сагта үшөө 20 гаран гэр ашаглалгада оруулагдахаяа байна. ПВЗ-гэй хүтэлбэрилэгшэд, партком шухала удхашанартай энэ хэрэгтэ анхаралаа ехээр хандуулна. Заводой цех бүхэнэй коллектив өөһэдтөө гэрнүүдые барина. Заводойнь капитальна барилгын таһаг инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдөөр, барилгын хэрэгсэлээр тэдээндэ ехэ туһаламжа үзүүлдэг болоо. Эндэ һайшаалтай юумэниинь юуб гэхэдэ, үйлэдбэриин хаядаһанда гараһан нимгэн түмэр болон бусад зүйл гэрэй хушалта, таһалга гэхэ мэтэнүүдтэ хэрэглэгдэдэг болоо.

Зэдын комбинадай болон республикымнай министерствонүүдэй хүтэлбэрилэгшэд өөһэдынгөө хүсөөр гэр барилгада хайша хэрэгээр хандана. Тиин предприятинуудай, эмхи зургаануудай коллективүүдые өөһэдын хүсөөр гэр барилгада һайса хабаадуулжа шаданагүй.

Худөө нютагуудта байрын гэр барилга һүүлэй үедэ нилээд үргэдэбэшье, бүхы дээрээ үшөөл хангалтагүй байһаар. Городто, мүн худөөдэшье барилгын индустриальна арга багаар хэрэглэгдэнэ. Барилгын бүхы хүдэлмэриинь өөһэдөө бүтээдэг комплексно бригаданууд үсөөнөөр байгуулагдана. Хана хэдэг түмэрбетонно ба бусад ехэ блогууд оройдоо хэрэглэгдэнэгүй. Юуб гэхэдэ, тэдэниие бүтээхэ тусхай полигонууд манайда баригдаагүй байна.

Элидхэлшэ ажаһуудалай болон культурна эмхи зургаануудай байрын барилга тухай хэлэхэ зуураа, ехэхэн дутагдалнуудые элирүүлээ. Һургуули, больница, хүүгэдэй сад болон яслинуудые барилга муугаар эрхилэгдэнэ. Һомологдоһон мүнгэ зөөринь саг соогоо хэрэглэгдэнэгүй. Улан-Удэ городто водопровод, трамвай, канализациин барилга ехээр унжагайранхай.

Гэр байрын асуудалаар ажалшадай эрилтые ойрын 10—12 жэлэй турша дотор гүйсэд хангаха тушаа парти, правительствынгаа табиһан зорилгые бэелүүлхын тулада партиин обком болон республикын Министрнүүдэй Соведэй ойрын 3 жэлэй турша дотор хараалһан хэмжээнүүд тухай элидхэлшэ тогтожо хэлээ. 1960 он болотор республика дотор һуудаг хүн бүридэ 6 дүрбэлжэн метр байрын талмай хүртэхэ болохоор хараалагдана. Энэ зорилгые заатагүй бэелүүлхын тулада аймаг, район, город бүхэндэ зохихо хэмжээнүүд хараалагдаха ёһотой. Тиихэ зуураа, нэн түрүүн барилгын организацинуудые бэхижүүлхэ, барилгын материал элбэгээр гаргадаг болохо хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха байна.

Совнархоз багаар туһална

КПСС-эй Октябрьска райкомэй секретарь нүхэр **Оглоблин** үгэ хэлэхэ зуураа, барилгын организацинуудай хүдэлмэриие һайжаруулха хэрэгтэ Бурят-Монголой экономическа районой совнархозой зүгһөө туһаламжа багаар үзүүлэгдэжэ байһаниие шүүмжэлбэ. Октябрьска райондо канализациин баригдаагүй дээрэһээ республиканска больницын, сэмбын фабрикын, модоной заводой муухай уһа урадхуулха арга олдохоёо болижо байна. Энэ асуудалые шиидхэхын тулада совнархоздо хэдэн дахин хандагдаһан байгаа. Канализаци бариха тушаа ямаршье хэмжээн абтанагүй. Октябрьска райондо өөртөө гэр баряашад жэл ерэхэ бүри олошорно. Хэдэн шэнэ посёлогууд бии болоо. Гэбэшье, эдэ посёлогуудта больница, һургуули, магазин бариха талаар хэмжээн абтанагүй. Коммунальна ажахын болон гэгээрэлэй министерствонүүд хүүгэдэй сад, ясли, водопровод бариха хэрэгтэ хабаадалсанагүй.

Мүнөө Октябрьска район 65 мянган дүрбэлжэн метр байрын талмайтай. Партиин обкомой, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хараалһан хэмжээ-ябуулгые бэелүүлэн, 1960 он болотор байрынгаа талмайе 129 мянган дүрбэлжэн метр хүрэтэр үргэдхэхэ зорилго табяабди.

Барилгын 154-дэхи трестын эрхилэгшэ нүхэр **Тарасов** хүтэлбэрилхы болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдөөр дутамаг байһан тухайгаа хэлээ. Управлениинь барилгын участогуудай хүдэлмэриие хинан хүтэлбэрилхэ тусхай мэргэжэлтэй техническэ хүдэлмэрилэгшэд тон үсөөн. Энэ ушарһаа боложо, ажал хэрэгтэнь элдэб бэрхэшээл тохёолдоно. Совнархозой барилгын управлениин зүгһөө туһаламжа багаар үзүүлэгдэнэ.

Барилгын материал ехээр бүтээдэг болохо тушаа барилгын материалнуудай управлениин начальник нүхэр **Еремин** хэлэбэ. Түмэрбетонно болон ханын ехэ блогуудые бүтээдэг болохо тушаа хэлсэгдэһээр үни болоо. Тэдэ хэрэгсэлнүүдые бүтээхэ тусхай полигон зунай сагта барижа үрдихэ байгаа. Гэхэтэй хамта, энэ зорилго жэлһээ жэлдэ бэелүүлэгдэнгүй үлэнэ. Мүнөө тиимэ блогуудые гаргахаһаа байха һуурин шулуу болон элһэ хайр малтажа абаха һайн карьергүй байнабди. Хана хэхэ блогуудые бүтээхэ полигоной барилгые совнархоз түргэдхэхэ ёһотой.

Республикымнай геологууд ямар материалаар блогуудые манай эндэ бүтээжэ болохо байһан тушаа тодорхой зүбшөөл үгөөгүй байна. Совнархозой мэдэлэй барилгын организацинуудые барилгын хэрэгсэлээр хангаха хүсэ ехэтэй механизированнэ база байгуулха саг ерээ.

Материально-техническэ хангалга тухай

Совнархозой барилгын управлениин главна инженер нүхэр **Макаров** барилгын организацинуудай хүдэлмэриие һайжаруулха тухай хэлэхэ зуураа, үйлэдбэридэ байһан арга боломжонуудай хэрэглэгдэдэггүй байһаниие тэмдэглэбэ. Элдэб түхеэрэлгэнүүдэй дуталдадаг дээрэһээ баригдажа байһан олон гэрнүүд саг соогоо ашаглалгада оруулагдадаггүй байна. Илангаяа байрын олон дабхар гэрнүүдтэ уһанай, халуун ууралай, санитарна хэрэгсэлэй түхеэрэлгэнүүд ехээр хэрэглэгдэдэг. Эдэ хэрэгсэлээр манай промышленность мүнөө дээрээ гүйсэд хангажа шадахагүй байна. Тиимэһээ бидэнэр ПВЗ мэтын ехэ заводуудай ямар нэгэн цехтэ тиимэ хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг болохо зэргэтэйбди.

Барилгын техникэ ехэтэй зарим организацинууднай арга боломжоёо хүсэд хэрэглэжэ шаданагүй. Жэшээнь, барилгын 154-дэхи трест түсэбөө дүүргэдэггүй дээрэһээ элидхэл соо шүүмжэлэгдэһэн байна. Тэрэнь зүб. Теэд тус трестын хүтэлбэрилэгшэд барилгын материалай дуталдадаг дээрэһээ түсэбнай дүүргэгдэнэгүй гээд һуунгүй, гэрэй подвалнуудые хушаха түмэр-бетонно хушалтануудые бүтээхэ байгаа. Тиимэ арга тэдэндэ гүйсэд бии.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр **Борисов** «Бурмонголстрой» трестын хүдэлмэриие шүүмжэлһэнэйнгээ һүүлдэ, совнархозой, республикын Министрнүүдэй Соведэй мэдэлэй барилгын организацинуудые тус тустань барилгын хэрэгсэлээр хангаха тушаа хэлээ. Нютагай промышленностиин министерство совнархозой барилгын организацинуудые хирпиисэ болон бусад хэрэгсэлээр гүйсэд хангажа шадахагүй байна. Хангаха материальна арга боломжоншье үгы. Тиимэһээ совнархозой барилгын управлени Татауровска хирпиисын заводой барилгые түргөөр дүүргэхэ хэмжээ абаха ёһотой. Тиихэдэ түмэр-битонно блогуудые гаргаха өөһэдын базатай болохо байна.

Нютагай промышленностиин, олзоборилгын кооперациин предприятинууд ерэхэ жэлдэ хирпиисэ гаргалгаяа хоёр дахин дээшэлүүлхэ уялгатай. Тэрэнэй тулада зохихо хэмжээ эртээнһээ абажа, худөө болон городуудай барилгануудые хирпиисээр гүйсэд хангахын түлөө бүхы партийна, советскэ органууд оролдохо уялгатай.

Худөө нютагуудта барилга үргэнөөр ябуулха

—Гэр байрын асуудалаар ажалшадай эрилтые ойрын 10—12 жэлэй турша дотор гүйсэд хангаха тушаа парти, правительствынгаа тогтоолые бэелүүлхын түлөө аймагаймнай ажалшад тэмсэжэ оронхой,—гэжэ Бичурын аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Сахьянов** хэлэбэ.—Һүүлшын гурбан жэлэй турша дотор аймагаймнай колхозууд, МТС-үүд болон совхоздо барилгын хүдэлмэри үргэнөөр эрхилэгдээ. Энэ үе соо байрын 750 гаран гэр, 3 клуб, хүүгэдэй 7 ясли, һургуулиин, больницын хэдэн гэр баригдаһан байна.

Аймагаймнай колхоз бүхэндэ барилгашадай саг үргэлжын бригада байгуулагданхай. Эдэ бригада малай типовой байра барихынгаа хажуугаар, колхознигуудай байха гэрнүүдые олоор барилсана. Гэрнүүдые хэдышье олоор баряа һаамнай, фермэнүүдтэ малшадай байха гэр дуталдана. Тиимэһээ ерэхэ жэлдэ байрын хэдэн зуун гэр, 4 клуб, 16 улаан булан, нарайлалгын 6 гэр бариха гэжэ түсэблөөбди. Худөө нютагуудта барилгын хүдэлмэриие үргэнөөр ябуулхада элдэб бэрхэшээлнүүд тохёолдодог байна. Жэшээнь, цемент, хушалта хэхэ материалаар саг үргэлжэ дуталданабди. Тэрэшэлэн модо бэлэдхэлгэ нэгэшье колхоздо механизацилагданагүй. Колхозууднай пилорама болон бусад механизмуудые худалдан абаха аргагүй байна.

Бичурын совхоз байгуулагдаһаар һаянай. Тиимэһээ эндэ барилгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха хэрэгтэй. Гэбэшье, БМАССР-эй Худөө ажахын министерствын совхозуудые хүтэлбэрилхэ управлениин зүгһөө туһаламжа багаар үзүүлэгдэнэ. Манай аймагта олон хүн зонтой болоһон тосхонууд бии боложол байна. Тэндэ һургуулинуудые бариха хэрэгтэй. Колхозууднай тэрэ хүдэлмэриие гол түлэб бүтээлсэхэшье һаань, республикын Гэгээрэлэй министерство туһалалсаха гэжэ һанагдана.

КПСС-эй Түнхэнэй айкомой секретарь нүхэр **Зонхоев** аймагайнгаа партийна болон советскэ организацинуудай байрын, культурна ажаһуудалай барилга эрхилхэ хэрэгтэ анхарал хандуулдаг болоһон тухай хэлээ. Аймаг дотор энэ хүдэлмэри муу бэшээр табигдажа, түнхэнэйхид үнгэрэгшэ хабар республика дотороо культурна, ажаһуудалай барилгаар үүсхэл гаргаһан байгаа.

Һүүлшын хоёр жэлдэ Түнхэнэй аймагта байрын мянга шахуу гэр баригдаһан байна. «Путь коммунизма» колхоздо байрын 79 гэр, «Путь Ленина» колхоздо 80 гаран гэр баригдаа. Аймагай колхозууд шэнэ гэр барихынгаа хажуугаар хуушан гэрнүүдые заһабарилхые оролдоно. Мүнөө мянга гаран гэр заһабарилагданхай. Аймагай партийна организаци байрын гэр барилгаар гурбан жэлэй түсэб зохёогоо. Тэрээн соо хараалагдаһанай ёһоор 500 шэнэ гэр, 7 полевой стан, нарайлалгын 4 гэр, 11 клуб, 6 библиотекэ баригдаха байна. Колхозуудай саг үргэлжын барилгын бригаданuудта хамта дээрээ 600-һаа дээшэ хүн хүдэлмэрилнэ. Хирпиисын шэнэ завод баригдажа, 400 мянга шахуу хирпиисэ колхозуудта худалдаба.

Иимэ зарим тэды амжалта туйлагдажа байбашье, барилга эрхилхэ хүдэлмэридэмнай ехэ дутагдал бии. Барилгын материал ехээр гаргаха арга боломжоёо хэрэглэжэ шаданагүйбди. Аймагтамнай туф шулуун тон элбэг. Тэрээгээр барилгын блогуудые гаргаха хэрэгтэмнай нютагай промышленностиин министерство туһаламжа үзүүлхэ уялгатай. «Аршан» курорт дээрэ олон гэрнүүдые заһабарилха, шэнэ гэр бариха хэрэгтэй болоо. Теэд курортнуудые эрхилхэ Читын управлени мүнгэ зөөри тон багаар һомолно. Худөө нютагуудта барилгын хүдэлмэри ямаршье түсэбгүйгөөр ябуулагдана. Аймагай, МТС-эй, колхозой центрнүүд тусхай проектын ёһоор баригдаха зэргэтэй. Саашадаа эдэ дутагдалнуудые усадхажа, болбосон түхэлтэй байрын гэрнүүдые олоор барихын түлөө аймагай партийна организаци бүхы хүсэеэ элсүүлхэ байна.

Баргажанай аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Жамбаев** аймагай центртэ байрын гэрнүүдые барилгада мүнгэ зөөри ехээр һомолхо тушаа хэлээ. Коммунальна ажахын таһагай мэдэлдэ байһан гэрнүүд хуушаржа, капитальна заһабарида орохо болоо. Саашадаа аймагай бюджедые баталхадаа тус аймагта мүнгэ зөөри нэмэжэ үгэхэ бэзэ гэбэ.

Партийна, советскэ органуудай шухала зорилго

Байрын гэр барилгые үргэдхэхэ тушаа парти, правительствын табиһан зорилгые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ партийна, советскэ органуудай гол үүргэ эзэлхэ байһан тухай партиин Улан-Удын горкомой секретарь нүхэр **Магунов** тогтожо хэлээ. Республика доторнай барилгын хүдэлмэриин ехэ гээгдэлдэ ороһоной гол шалтагаан юуб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, барилгын материал элбэгээр бүтээдэг боложо шадаагүйбди; хоёрдохёор, барилгын организацинууд хүдэлмэришэдөөр гүйсэд хангагданагүй. Эдэ хоёр асуудал саашадаа барилгын ехэ хүдэлмэриие эрхилхэ хэрэгтэ гол һуури эзэлхэ байна бшуу. Гэхэтэй хамта, манай партийна, советскэ органууд нэн түрүүндэ эдэ хоёр асуудалые шиидхэхэ аад, мүртэй юумэ хээгүй байна.

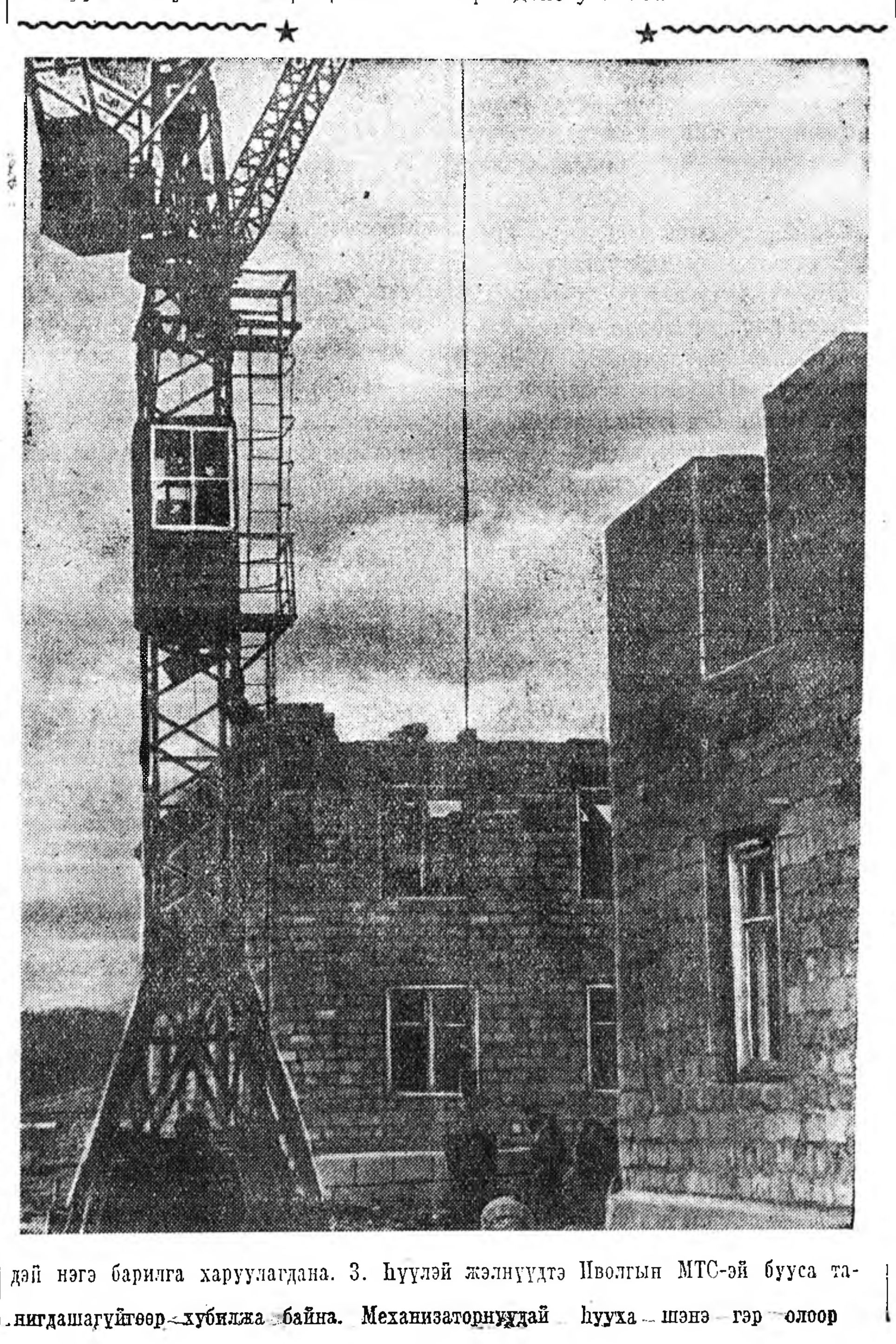
Өөһэдынгөө хүсөөр гэр барилгада городой бүхы предприятинуудай, эмхи зургаануудай коллективүүд эдэбхитэйгээр хабаадалсанагүй. Мүнөө оройдоо 52 коллектив өөһэдынгөө хүсөөр гэр барина. Тиихэдэ олон квартиратай гэрнүүд үсөөнөөр баригдана. Партийна, советскэ органууд барилгын хүдэлмэриие хүтэлбэрилхэ зуураа, хубидаа гэр баригшадые хоорондонь хамжан хүдэлмэрилдэг болгохые, барилгын үные хямдаруулхын тулада олон квартиратай гэр барихые оролдохо ёһотой. Барилгын организацинуудта эдэбхи үүсхэл ехэтэй коммунист болон комсомолшуудые олоор эльгээхэ шухала.

Бурят-Монголой совнархозой түрүүлэгшэ нүхэр **Давыдов** барилгын организацинуудай хүдэлмэридэ партиин зарим райком болон айкомуудай анхаралаа багаар хандуулдаг байһаниие шүүмжэлээ. Турунтаевска хирпиисын заводой барилга унжагайрһаар үнинэй. Теэд партиин Прибайкальска айком эндэхи хүдэлмэриие түргэдхэхын түлөө ямаршье оролдолго гаргаагүй. Зарим предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд нютагай материал хэрэглэн, барилгын үные химдаруулхын түлөө оролдонгүй, гансахан гүрэнэй мүнгэ зөөри дээрэ барилга хэхые оролдодог байна. Партийна организацинууд эдэ дутагдалнуудые түргөөр усадхажа, барилгын организацинуудай хүдэлмэриие эрид шууд һайжаруулхын түлөө тэмсэхэ ёһотой.

* * *

Пленум барилгын организацинуудай хүдэлмэридэ элирүүлэгдэһэн бүхы дутагдалнуудые шууд усадхажа, гэр байра барилгые үргэнөөр ябуулха тушаа дэлгэрэнгы тогтоол батала абаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа). 1. Улан-Удын шэлэй заводой хүдэлмэришэдэй эдэлдэг шэнэ столово. 2. Таловкада (Прибайкальска аймаг) түмэр-бетонно конструкцинуудай завод баригдажа байна. Эндэ хүдэлмэришэдэй байха олон дабхар гэрнүүдэй нэгэ барилга харуулагдана. 3. Һүүлэй жэлнүүдтэ Иволгын МТС-эй бууса танигдашагүйгөөр хубилжа байна. Механизаторнуудай һууха шэнэ гэр олоор баригдана. Мүнөө жэлдэ хоёр-хоёр айлай һууха 4 шэнэ гэр типовой проектын ёһоор баригдаа. Механизаторнуудта баригдаһан гэрнүүд эндэ харуулагдана.

Л. Хайдуровай, Ф. Сорокиной, Д. Цыренжаповай фотонууд.

КПСС-эй БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ОБКОМОЙ VIII ПЛЕНУМ

Политическэ, гэгээрэлэй хүдэлмэри улам һайжаруулая

«Ниитэ-политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри һайжаруулха тухай» пленумэй хоёрдохи асуудалаар КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр **Ц. О. Очиров** элидхэбэ.

XX съездын шиидхэбэрииие дүүргэлгэ болгожо, КПСС-эй горкомууд болон айкомууд идеологическа хүдэлмэри һайжаруулхын түлөө горьтойхон ажал хэжэ байна. Пропагандист, агитатор, лектор болон элидхэлшэдэй хүдэлмэри, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд партиин горкомууд ба айкомуудай зүгһөө һайнаар хүтэлбэрилэгдэдэг болоо. Энээнэй ашаар ниитэ-политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри һайжаржа, ажахын түсэб дүүргэлтэ ехээр нүлөөлһэн байна. Республикымнай промышленность 1957 оной арбан һарын түсэб 102,5 процент дүүргэв. Колхоз, совхозууд мал ажалай ашаг үрэ ехые яһала дээшэлүүлнэ. Үнгэрһэн 11 һарын турша соо үнеэн бүхэнһөө 1200 литр һүн һаагдаа. Республикын колхозуудай ноохо хайшалга 25 процентээр дээшэлээ. Зарим аймагуудта һайн ургаса абтажа байна. Гүрэндөө ноохо, һү, талха тушааха уялгаяа болзорһоо түрүүн дүүргэхэ ехэ боломжотой байгаабди. Гүрэндэ 340 тонно ноохон түсэбһөө гадуур тушаагдаа.

Хүдэлмэришэд, колхозниигуудай эршэтэй ажалай ашаар, партийна организацинуудай ба предприяти, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй ехэ эмхидхэлэй хүдэлмэриин, тэрэшэлэн ниитэ-политическэ хүдэлмэрииие һайжаруулһанай ашаар иимэ амжалта туйлагдаа.

— Партийна олон организацинууд, КПСС-эй айкомууд, горкомууд хүдэлмэришэд болон колхозниигуудай, бүхы ажалшадай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулха ехэ дүй дүршэлтэй болонхой,— гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэнэ.—Политическэ хүдэлмэри һайнаар ябуулха арга, оньһо бэшэ, ниитэ-агитационно хүдэлмэридэ хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые, агрономуд, зоотехнигүүд, врачууд, багшанарые хабаадуулна. Жэшээнь, ПВЗ-гэй котельнэ цех ба паровозно депогой парторганизацинууд хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һонирхолтойгоор, удхатайгаар ябуулдаг юм. Кударын аймагай партийна олон организацинууд, илангаяа «Путь Октября», Ждановай, Кировэй нэрэмжэтэ колхозуудта ниитэ-агитационно хүдэлмэридэнь һургаал болгожо абахаар зүйлнүүд бии. Эдэ колхозуудта һайн культбазанууд байгуулагданхай. Тэндэ малшадай дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулагдана.

Гэбэшье, ниитэ-политическэ хүдэлмэрие бүхы дээрээ хангалтатай гэжэ хэлэхын аргагүй. Үнгэрөөд байһан партийна конференцинууд, тоосоото-һунгуулиин суглаанууд идеологическа хүдэлмэридэ горьтойхон дутагдалнуудые тодорхойлоо. Партийна зарим организацинууд, партиин айкомууд идеологическа хүдэлмэриие хүсэд абтагсээнэгүй. Ажахын асуудалнуудые ажал захиралтын хүсөөр бэелүүлхые оролдодог ушар зарим нютагуудта үзэгдэнэ. Партиин Бичурын, Тарбагатайн, Хоринн ба бусад айкомууд культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай ба агитколлективуудай хүдэлмэридэ анхаралаа багаар хандуулна.

— Ниитэ-политическэ хүдэлмэриин гол дутагдал юуб гэхэдэ,—гэжэ элидхэлшэ заана,— олон агитколлективүүд хүдэлмэрилнэгүй, хүсэд бэлэдхэлгүй хүнүүд агитаторнууд болгогдонхой, ажалшадай дунда лекци, элидхэлнүүд зарим газарта уншагданагүй. Заримдаа уншагдаһаншье лекцинүүд удхаараа һула, тиимэһээ колхоз, МТС, предприятинуудай ажалшадые ямаршье нүлөө үзүүлдэггүй байха юм. Энээнэй шалтагаанниинь юуб гэбэл, нэгэдэхеэр, агитаторнууд бэлэдхэлгүй байна, бүхы ниитэ-политическэ хүдэлмэри ганса агитаторнуудта даалгагданхай. Тэд партийна, советскэ, профсоюзна хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, интеллигентнэр энэ хүдэлмэридэ хабаадуулагданагүй; хоёрдохёор, арад зоной дунда политико-гэгээрэлэй хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ КПСС-эй айкомууд, горкомууд анхарал ехээр табинагүй, агитаторнуудта, агитколлективэй хүтэлбэрилэгшэдтэ һайн туһаламжа үзүүлнэгүй, тэдэнэйтэ заабари зүбшэл үгэнэгүй. Зарим айкомууд энэ асуудалаар абаһан шиидхэбэринүүдэе дүүргэлтые шалгажа үзэдэггүй байна. Жэшээнь, КПСС-эй Хэжэнгын айком энэ жэлдэ ниитэ-политическэ хүдэлмэри тухай дүрбэ дахин бюро дээрээ хэлсээ. Теэд энэ хүдэлмэри һайжарангүй байһаар. Агитаторнууд болон агитколлективүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй семинар үсөөнөөр хэгдэнэ. Тэдэнэй хүдэлмэриин дүй дүршэлые олоном шэнжэлжэ дэлгэрүүлнэгүй.

Закаменай аймагай хэдэн колхозуудта ниитэ-политическэ хүдэлмэри тон муугаар ябуулагдана. Тэрэшэлэн Сэлэнгын аймагта энэ хүдэлмэри хангалтагүй байһаар. Культбазануудые байгуулха талаар һайшаалтай ажал энэ аймагта анха түрүүн гараһан аад, саашадаа дэлгэрээгүй, харин мартагдажа байнхай.

— СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгэ, Коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудай Москвада болоһон зүблөөнүүдэй дүнгүүдые хэлсэжэ байха үедөө республикымнай ажалшад дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абажа байна,—гэжэ нүхэр Очиров тэмдэглэнэ. Тиимэ болохолоор партиин айкомууд, горкомууд, партийна эхин организацинууд ажалшадай дунда эмхидхэлэй политическэ хүдэлмэри һайжаруулжа, абаһан уялгыень дүүргүүлхэ ёһотой. Үйлэдбэриин түрүүшүүлые, интеллигентнүүд болон хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые агитаторнууд болгожо, агитколлективүүдэй хүдэлмэриие һайжаруулжа, тэдээндэ туһаламжа үзүүлжэ, заабари үгэхэ хэрэгтэй.

Элидхэлшэ саашадаа лекционно пропаганда тухай хэлэбэ. Һүүлэй үедэ лекци, элидхэлнүүд яһала олоор уншагдадаг болоо, тэдэнэй шанарыншье һайжараа. Лекционно пропаганда ажабайдалтай холбоотойгоор ябуулагдадаг боложо байна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэнэ. Партиин Кабанска, Прибайкальска ба бусад айкомуудай ябуулдаг лекционно пропаганда тухай онсо тогтожо хэлэмээр. Тэдэ аймагуудта эдэ асуудал хододоо бюро болон пленум дээрэ хэлсэгдэдэг. Лекторнүүд болон элидхэлшэдэй зүблөөн, семинар үнгэргэгдэдэг, лекционно пропагандын элдэб арга — лекци-концерт, асуудалнуудта харюусаха вечер, кинолекци эмхидхэгдэнэ. Аймагайнгаа суута хүнүүдтэй уулзалга хэнэ.

Лекционно пропагандада хүдөө ажахын мэргэжэлтые, врачуудые, багшанарые хабаадуулхын түлөө партиин Прибайкальска айком интеллигенциин аймагай болон кустовой суглаануудые зарлаһан байна.

Гэбэшье, республика соомнай лекционно пропаганда партиин болон арад зоной эрилтые хүсэдөөр хангана гүй. Гол дутагдалынь юуб гэхэдэ, идейно-теоретическэ талаараа олон лекци хангалтагүйгөөр уншагдана, зарим ушарта лекци соо ямаршье согсололтогүйгөөр олон баримта хооһоор тоологдоно. Хубхай гоё-гоё үгэнүүдые хэлэжэ, хүнэй анхарал татуулха гэжэ зарим лекторнүүд оролдодог. Тиимэ лекци шагнаад байхадаа хүнүүд олон юумэ ойлгодоггүй гү, али буруушье ойлгохо ушар үзэгдэдэг.

Лекци хадаа политическэ удхашанартай байха ёһотой. Ажалшад лекцидэ ерэхэдээ миил сагаа үнгэргэхэ гэнэ бэшэ, харин манай орондо, хилын саана боложо байһан һонин тухай мэдэжэ абахаяа һанана ха юм. Тиимэһээ лекциие һайнаар уншадаг хүнүүдые олохо, хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд болон интеллигентнүүдые энэ хэрэгтэ хабаадуулха ёһотойбди.

Лекционно пропагандын ехэхэн дутагдал юуб гэхэдэ, ажабайдалтай үшөөл хүсэд холбоотой боложо шадаадүй, предприяти, МТС, колхоз, совхозуудай, бүхы ажалшадай зорилгонуудтай лекци үшөөл һулаар холбуулагдана.

Хүдөө ажахын ба экономическа асуудалнуудаар лекци тон үсөөнөөр уншагдана. Научно-атеистическэ пропаганда илангаяа муугаар ябуулагдана.

Политическэ болон научна эрдэм ухаа дэлгэрүүлхэ обществын отделенинүүд муугаар хүдэлнэ. Партиин горкомууд, айкомууд тэдээндэ туһаламжа үзүүлнэгүй. Энэ обществын президиум уялгаяа муугаар дүүргэнэ.

Лекционно пропагандые һайжаруулха, лекцинүүдэй удхые һайн болгохо, ажабайдалтай нягта холбоотойгоор уншаха зорилго манай урда табигданхай.

Мүнөө үедэ СССР-эй Верховно Соведэй ойн баярай сессиин, Коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудай зүблөөнэй дүнгүүд—Деклараци болон эб найрамдалай Манифест тухай ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха шухала.

Ажалшадай дунда политическэ хүдэлмэри ябуулхадаа партийна олон организаци нютагай газетэнүүдые хэрэглэхэ ёһотой. Теэд зарим аймагай газетэнүүд идейно-политическэ талаараа хангалтагүй байпа, хүдөө бэшэгшэдые газетэдээ олоор хабаадуулнагүй, ниитэ-политическэ хүдэлмэри, партийна ажабайдал муугаар харуулна. Һүүлэй үедэ Хориин, Иволгын, Кяхтын, Баргажанай, Мухаршэбэрэй, Закаменай, Хэжэнгын газетэнүүд буряадаар бэшэхээ болишонхой.

Бичурын ба Түнхэнэй аймагай газетэнүүдтэ заримдаа удхагүй зүйлнүүд бэшэгдэнэ. Энэ баримта юу харуулнаб гэхэдэ, партиин айкомууд газетэнүүдээ муугаар хүтэлбэрилнэ.

Колхоз болон предприятинуудта хэблэгдэн гарадаг олон тиражтай газетэнүүдтэ партиин айкомууд анхаралаа хүсэд хандуулнагүй. «Бурят-Монгольская правда», «Бурят-Монголой үнэн» газетэнүүд ажалшадай дунда ябуулагдадаг политическэ хүдэлмэри харуулха, коммунистнууд, комсомолшуудай һуралсал тухай бэшэхэ талаар ехэ дутагдалтай. Мүн хэблэл тараалга, ном худалдалга муугаар эмхидхэгдэнхэй.

— Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай урда ехэ зорилго табигданхай,— гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ.—Ажалшадые коммунистическээр хүмүүжүүлхэдэнь тэдэ эмхи зургаанууд партийна организацинуудта туһалха зэргэтэй. Гэбэшье, партиин горкомууд, айкомууд, Соведүүдэй гүйсэдкомууд культурын эмхи зургаануудай хангалтагүй хүдэлмэритэй эбсэшэдэг. Жэшээнь, залуушуулай фестивалиин үедэ уранһайханай самодеятельностиин 2 мянга гаран кружок эмхидхэгдээд, 35 мянган хүн тэдээндэ хабаадалсажа байһан аад, мүнөө эдэ кружогууд хүдэлхэеэ болишоо.

Культурно-гэгээрэлэй олон эмхи зургаанууд бэлэдхэл һайнтай хүнүүд дуталдана. Тэдэнэр саг үргэлжэ һэлгэгдэнэ. Энээндэ Культурын министерство зэмэтэй.

Культурно-ажаһуудалай барилга хэхэ гэһэн КПСС-эй обкомой бюрогой, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэ. Илангаяа Хориин, Заиграйн, Кяхтын ба бусад аймагуудта клуб, культбаза, библиотекэ тон үсөөнөөр баригдана.

Партиин айкомууд, горкомууд, партийна эхин организацинууд, областной партийна организаци ниитэ-политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэридэхи горьтойхон дутагдалнуудые усадхаад, идеологическа бүхы хүдэлмэриие, ажалшадые коммунистическээр хүмүүжүүлгые эрид һайжаруулха ёһотой гэжэ нүхэр Очиров элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ хэлэнэ.

Ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха

Ниитэ-политическэ хүдэлмэриин Заиграйн аймагта ямараар ябажа байһан тушаа партиин Заиграйн айкомой секретарь нүхэр **Петров** үгэ соогоо хэлэбэ. Аймаг дотор 69 агитколлектив эмхидхэгдэнхэй. Агитколлективүүд 900 шахуу агитатор, 36 элидхэлшэһээ бүридэнэ.

Үйлэдбэри дээрэ өөһэдөө хүдэлжэ байһан агитаторнуудай хүдэлмэри ехэ үрэ дүн үгэнэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, «Красный опытник» гэжэ колхозой агитаторнуудые хараад үзэе. Тэндэ үйлэдбэридэ өөһэдөө ажалладаг коммунистнууд нүхэд Мельников, Аксионов гэгшэд агитаторнуудаар хүдэлнэ. Тэдэнэр гансал үгөөрөө колхозниигуудые эрхимээр ажаллахыень уряална бэшэ, харин өөһэдөө ажалай жэшээ харуулна. Энээнэй ашаар һаалишад, механизаторнууд дээшэлүүлэгдэһэн уялга абажа, ниитынгээ ажалда оролдосотойгоор ябана.

Гэхэ зуура, ниитэ-политическэ хүдэлмэридэмнай горьтойхон дутагдал үшөө бии гэжэ нүхэр Петров хэлэнэ. Манай аймагта мянга шахуу интеллигентнэр—багшанар, врачууд, инженернүүд, агрономууд, зоотехнигүүд бии. Тиигээд иимэ ехэ хүсые зүбөөр хэрэглэжэ, ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ бүгэдыень хабаадуулжа шадаагүй байнабди.

– Арад зоной дунда научно-атеистическэ пропаганда тон муугаар ябуулагдана. Энэ хэрэгтэ интеллигентнэр хабаадуулагдаха ёһотой байгаа. Энэ асуудалаар уншагдаһан зарим лекцинүүд дайшалхы шэнжэгүй, удхынгаа талаар һула, зониие һонирхуулдаггүй байна.

Культурын болон Гэгээрэлэй министерствонүүд манай аймагта туһаламжа багаар үзүүлнэ. Культурын министерство соёл культурын эмхи зургаанда хүдэлхэ хүнүүдые муугаар бэлдэнэ, зүбөөр шэлэн олоногүй.

Ниитэ-политическэ хүдэлмэри тухай партиин Хориин айкомой секретарь нүхэр **Рандин** хэлэхэ зуураа, иигэжэ тэмдэглэбэ. Энэ хүдэлмэриин хангалтагүйгөөр ябуулагдажа байһанай шалтагааниинь юуб гэхэдэ, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд материальна һайн базагүй байна. Культбаза, клуб үсөөнөөр баригдана. Зарим агитколлективүүд муугаар хүдэлнэ. Уранһайханай самодеятельностиин репертуар хуушаранхай гү, али удхагүй байха юм. Бурят хэлэн дээрэ пьесэнүүд тон үсөөн.

Культурын министерствын зүгһөө манай аймагта ёһотой туһаламжа үзүүлэгдэнэгүй. Кяхтын культурно-гэгээрэлэй һургуули, Улан-Удын хүгжэмтэ училищи хүдөө гаража хүдэлхэ хүнүүдые хангалтагүйгөөр бэлдэнэ. Кяхтын һургуулиие ехэнхидээ нютагай зон дүүргээд, холын аймаг ошодоггүй. Энэ һургуулиие Улан-Удэ асарха тухай үнинһөө хойшо хэлсэгдэнэ. Теэд энэ асуудал шиидхэгдэнгүй байһаар.

Самодеятельностьдэ хүгжэм мэдэхэ хүн ехэ хэрэгтэй байдаг. Тиимэ хүнүүдээр Хоридо дуталданабди. Жэшээнь, нёдондо нэгэ оркестртэй болоо һэмди. Теэд, тэрээндэ наадахые заажа шадаха хүн олдоногүй. Республикын арадай творчествын байшан маанадта туһалха ёһотой аад, мүртэй юумэ хэнэгүй. Тус байшан Октябриин революциин 40-дэхи жэлэй ойдо репертуарна хуудаһа бэлдээ һэн. Теэд тэрээн соонь идейнэ удхагүй зүйлнүүд оролсошоһон байгаа гэжэ нүхэр Рандин тэмдэглэбэ.

Бурят-Монголой книготоргын хүдэлмэридэхи дутагдалнууд тухай гэрэнэй директор нүхэр **Соловьев** хөөрэбэ. Книготоргын хүндэ хүшэр байдалые мэдэжэ байгаад, республикын хүтэлбэрилхы эмхи зургаанууд номоо хадагалдаг базыемнай зооветинститутда үгүүлһэн юм. Тиимэһээ шэнэ ном, тетрадь болон бэшэ шухала хэрэгсэлнүүдые захижа асаруулха аргагүй болонхойбди. Теэд, Культурын министерство, партиин Улан-Удын горком книготоргдо туһаламжа үзүүлнэгүй.

Бурят-Монголой хэблэл түсэбөөр хараалагдаһан номуудые саг соогоо гаргажа шаданагүй. Зарим номууд һайнаар гоёон шэмэглэгдэнэгүй. Һаяхан Бурят-Монгол тухай шэнэ ном гараба. Энэ ном Октябриин революциин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан байгаа. Теэд энэ ном бүри һая—ноябриин 29-дэ худалдаанда гараба. Иимэ ехээр хожомдожо гараһан номой шанарынь доошоо ороно ха юм гэжэ нүхэр Соловьев тэмдэглэбэ.

Аймагай партийна конференци дээрэ партиин айкомой секретарьнууд, бэшэшье хүтэлбэрилхы нүхэд ажалшадта лекци, элидхэл уншанагүй гэжэ тэмдэглэгдэһэн байгаа. Конференциин һүүлээр энэ дутагдалаа усадхажа байнабди гэжэ партиин Тарбагатайн айкомой секретарь нүхэр **Черняков** хэлэбэ.

Обкомой пропаганда ба агитациин таһаг лекционно пропагандые хангалтагүйгөөр хүтэлбэрилнэ. Аймаг бүхэндэ газетэ гарадаг гээшэ, тэрэнэй үүргые дээшэлүүлхэ шухала болоо. Юуб гэхэдэ, зарим газетын удхань һула, һайн дүй дүршэлгүй хүнүүд тэндэ хүдэлдэг байна. Теэд пропаганда ба агитациин таһагай зүгһөө аймагай газетэнүүдтэ туһаламжа багаар үзүүлэгдэнэ. Республиканска газетэнүүдтэ хэблэлэй шэнжэлэл үсөөнөөр гарана.

Тарбагатайн аймагта 4 хуудаһатай газетэ гаргахаар болоо гэжэ нүхэр Черняков хэлэбэ. Мүнөөнэй хоёр хуудаһатай газетэдэ ехэ юумэ бэшэхын аргагүй.

Һүүлэй 2—2,5 жэлэй туршада үйлэдбэриин барилга ехээр хэгдээ. Теэд, культурно-ажаһуудалай барилга аймагтамнай гээгдэжэ ябана. Энээниие һайнаар эрхилхээр саг хүрэжэ ерэбэ.

Лекци һайнаар, олоор уншаха

Һүүлэй үедэ Хэжэнгын аймагта ниитэ-политическэ хүдэлмэри зарим тэды һайжаруулагдаа гэжэ КПСС-эй Хэжэнгын айкомой секретарь нүхэр **Автушенко** хэлэбэ. Мүнөө СССР-эй Верховно Соведэй ойн баярай сессиин, Москвада болоһон Коммунистическэ ба хүдэлмэришэнэй партинуудай Зүблөөнүүдэй материалнуудые 250 гаран агитатор арад зондо ойлгуулжа байна. Илангаяа «Эрдэм», Сталинай, Карл Марксын нэрэмжэтэ ба бусад колхозуудта энэ хүдэлмэри һайнаар ябуулагдана.

Гэбэшье, ниитэ-политическэ хүдэлмэри бүхы дээрээ хангалтатайгаар ябуулагданагүй.

Малшадай культурно-ажаһуудалай эрилтые хангахын тулада аймаг соо 14 культбаза байгуулагдаа. Тэрэшэлэн улаан булангууд бии. Культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие һайнаар ябуулдаг газарта ажахын асуудалнууд амжалтатайгаар шиидхэгдэнэ.

1958 ондо манай аймагта 5 клуб, 10 полевой стан, 10 улаан булан, 5 культбаза баригдахаар хараалагдана. Ерэхэ жэлдэ бүхы малшадаа гол түлэб шэнэ байрада оруулхабди.

Ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулхадамнай республикын эрдэмтэд, институдай багшанар ба научна хүдэлмэрилэгшэд туһаламжа үзүүлхэ байгаа. Гэбэшье, тэдэнэй дундаһаа нэгэшье хүн энэ жэлдэ Хэжэнгэ ошожо, лекци уншаагүй байха юм. Эрдэмтэд—ехэ хүсэн гээшэ. Тэдэнэр хүдөө ажахын асуудалнуудаар һонирхолтой лекци уншабал, колхозниигуудта ехэ туһаламжа үзүүлхэ һэн.

Республикын зарим хүтэлбэрилэгшэд культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудта байра бариха тушаа һанаагаа зобоногүй. Хэжэнгын аймагта леспромхоз һаяхан байгуулагдаа. Тэндэ аяар 600-гаад хүн хүдэлнэ. Теэд тэндэ «Забайкаллес» комбинат тон бишыхан клуб барижа байна. Мүн энэ леспромхоздо байрын гэрнүүдые һайнаар бариха шухала.

Мүнөө Чесанын МТС-тэ клуб баригдажа эхилэнхэй. Энэ клуб барилгада хүдөө ажахын министерство туһаламжа үзүүлхэ ёһотой гэжэ нүхэр Автушенко мэдүүлбэ.

Научна ба политическэ эрдэм ухаа дэлгэрүүлхэ обществын хүдэлмэри тухай областной партийна һургуулиин директор нүхэр **Кузичев** үгэ хэлэбэ. Партиин зарим айкомууд, горкомууд научна пропаганда үргэнөөр ябуулхын түлөө оролдолго гарганагүй, мэргэжэлтэй лекторнүүдые шэлэн олоногүй. Түлөөһэтэй лекци уншуулжа, олзо доход оруулха түсэбөө общество дүүргэжэ шаданагүй. Хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд болон интеллигентнэр — агрономууд, зоотехнигүүд, багшанар ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ бүри эдэбхитэйгээр хабаадуулагдаха ёһотой.

Улан-Удэдэ олон жэжэ библиотекэнүүдэй орондо профсоюзна нэгэдэмэл томо библиотекэ байгуулхада таарамжатай байна. Тиимэ библиотекэдэ облпрофсовет байра гаргажа үгэхэ ёһотой гэжэ нүхэр Кузичев хэлэбэ.

Культурна эмхи зургаануудай барилга тухай

Хүдөө нютагуудта культурна ажаһуудалай барилга хэхэ асуудалаар БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо нүхэр **Сафронов** үгэ хэлэбэ. Республикымнай колхозууд һүүлэй үедэ барилга хэхэ талаар ехэ дүй дүршэлтэй болонхой. Колхозууд гансал үйлэдбэриин барилга хэдэг бэшэ, мүн культурно-ажаһуудалай гэр байрануудые олоор баридаг болоо. Кударын, Түнхэнэй, Кабанскын ба бусад аймагуудай колхозууд культбаза, клубуудые һайн шанартайгаар барина. Культурын эдэ эмхи зургаанууд ниитэ-политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриин таарамжатай гуламта болонхой.

Гэбэшье, хүдөө нютагуудаар хэгдэжэ байһан барилга мүнөө үеын эрилтэдэ хүсэдөөр харюусажа шаданагүй. Бүхы республика соомнай хараха болоо һаа, энэ шухала хэрэг хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Манай республикада культурно-ажаһуудалай эмхи зургаануудай гэр байрануудые 1956—1958 онуудта бариха түсэб 1956 оной май һарада баталагдаһан юм. Олон аймагта энэ барилга хүсэд дүүрээгүй байшоо. Юундэб гэхэдэ, партиин айкомууд, аймагай гүйсэдкомууд энэ хэрэгтэ анхаралаа ехээр табяагүй. Зарим колхозууд клуб, культбазануудые барижа, ашаглалгада оруулха ёһотой аад, мүртэй юумэ хэнгүй байшоо. Ториин аймагта 4 клубай орондо 1 клуб баряа. Бичурын аймагта 6 клубай орондо 1 клуб, Заиграйн аймагта 6 клубай орондо 2 клуб баряа. Кяхтын аймагта 4 клуб бариха байһан аад, гансашье клуб бүтээгээгүй. Мүнөө үедэ колхозууд культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые гансал центртээ бариха бэшэ, харин фермэнүүд дээрээ бариха шадалтай болонхой.

Түнхэнэй аймагай колхозуудай дүй дүршэл бүхы аймагуудта дэлгэрүүлжэ үшөөл шадаагүй байнабди.

Мүнөө 1958—1959 онуудта культурно-ажаһуудалай гэр байра бариха түсэб баталжа байнабди. Энэ түсэб амжалтатайгаар дүүргэхын тула эртээнһээ модо шулуу, барилгын хэрэгсэлнүүдые, проектые бэлдэхэ ёһотойбди. Барилгашадай саг үргэлжын бригада эмхидхэхэ шухала.

МТС болон совхозууд томо тосхонууд гээшэ. Теэд тэдэ үшөөл болбосон түхэлтэй болоодүй. Культурно-ажаһуудалай барилга тэндэ тон багаар хэгдэнэ. Жэшээнь, Боргойн хонинои совхозой фермэнүүд дээрэ культурын эмхи зургаан тон үсөөн.

Ажалшадые коммунистическээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ профсоюзна организацинуудай ямар үүргэ дүүргэхэ тухай Облпрофсоведэй секретарь нүхэр **Гаськов** хэлэбэ. Республика соомнай профсоюзна олон тоото клуб, библиотекэ, улаан булан, киноустановканууд хүдэлнэ. Лекционно пропаганда болон культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэридэ ехэ мүнгэн гаргашалагдана.

Гэбэшье, культурно-гэгээрэлэй олон эмхи зургаанууд муугаар хүдэлнэ. Зүүн Сибириин түмэр замай 4-дэхи отделенидэ яһала олон улаан булангууд бии. Теэд тэндэ ямаршье хүдэлмэри хэгдэдэггүй, миин байдаг юм. Тэрэшэлэн Джидакомбинадай профсоюзна клуб соо ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулагданагүй, үйлэдбэритэйшье холбоо барисаагүй юм. Һүүлэй үедэ бүхы клубуудта уранһайханай самодеятельность хүдэлхэеэ болишоо.

Энээнэй шалтагааниинь юуб гэхэдэ, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудта хүдэлжэ байһан хүнүүд дүй дүршэлгүй, тусхай бэлэдхэл муутай байна бшуу. Һүүлэй үедэ профсоюзна организацинууд хамтынгаа суглаанууд дээрэ культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри тухай оройдоо хэлсэхээ болишонхой. Промышленна предприятинуудай партийна организацинууд, партиин айкомууд, горкомууд профсоюзна хүдэлмэриие һайжаруулха тушаа хэмжээ абанагүй.

Олон газарта культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай гэрнүүд хуушаржа, үмхиршэһэн байха юм. Теэд промышленна предприятинууд тиимэ гэрнүүдые бариха гүйсэд арга боломжотой аад, энэ шухала хэрэгые тоодоггүй. Клуб, библиотекын гэрнүүдые эгээл һүүлдэ заһабарилдаг заншал юундэшьеб дэлгэрэнхэй. Иимэ байдал сэмбын фабрикада, Тимлюйскэ заводто, илангаяа МТС-үүдтэ дайралдана.

МТС болон совхозуудай профсоюзна библиотекэдэ хэншье анхаралаа табидаггүй. Тэндэ даагшанарынь хододоо һэлгэгдэжэ байдаг. Жэшээнь, Кяхтын совхозой, Саянтын МТС-эй библиотекэнүүд соо үнэтэй сэнтэй номууд тооһо шоройдо дарагдажа байна.

Культурно-ажаһуудалай барилгада харюусалгатайгаар хандажа, һайн клуб, культбазануудые бариһан колхозуудай дүй дүршэл тухай БМАССР-эй Культурын министрын орлогшо нүхэр **Шадаров** хэлэбэ. Хориин аймагай «Улаан Одон» колхозой центртэ ужам, һаруул клуб баригданхай. Энэ клуб хүдэлмэрөө колхозойнгоо ажабайдалтай холбуулжа хэнэ. Тус колхозой правлени, партийна организаци клубай хүдэлмэридэ туһаламжа хододоо үзүүлнэ.

Малшадай культурно-ажаһуудалай эрилтые харюулжа, тэдэниие халуун анхаралаар хүреэлхэ гээшэ тон шухала хэрэг болоно. Энэ зорилгоор мүнөө үедэ республикымнай колхозуудта 140 гаран культбаза ажаллана. Илангаяа Кударын, Түнхэнэй, Хэжэнгын аймагуудай культбазанууд һайнаар хүдэлнэ. Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Соёлой культбаза һайн ажалаараа суурхана. Тэндэ кинобудка, радио, уншалгын таһалга, нүүдэл библиотекэ байха юм. Баян-Голой Культурын байшан туһаламжа үзүүлдэг.

Гэбэшье, олон газарта культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд һулаар хүдэлнэ. Сэлэнгын хонинои совхозой хоёрдохи фермэ дээрэхи хүдөөгэй клуб соо ямаршье хүдэлмэри хэгдэнэгүй. Тэндэ аяар 100-гаад үрхэтэ айл һуудаг юм. Теэд магазин байхагүй, хэрэгтэй юумэ худалдажа абахын тулада тэндэхид хэдэн модоной газарта ошохо баатай болоно. Совхозой партийна организаци, дирекци малшад тухайгаа һанаагаа зобоногүй.

Республика доторнай 100 гаран тосхондо культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд үгы юм. Гансал Кяхтын аймагые хаража үзэбэл, тэндэ 11 тосхондо клуб, библиотекэ байхагүй. Ториин аймагай 5 тосхондо тиимэ эмхи зургаанууд үгы.

Культурын министерство тушаа хэлэгдэһэн шүүмжэлэл зүб гэжэ нүхэр Шадаров мэдүүлбэ. Эдэ дутагдалнуудые зайсуулхын түлөө хэмжээ абахабди. Мүнөө мал ажалай үбэлжэлгын үедэ ямар хүдэлмэриин хэгдэхэ тухайда тусхай семинар болохоо байна.

Зэдын аймагай «Эрдэм» колхозой клуб үбэлжэлгые һайн бэлэдхэлтэйгээр угтаба. Колхозой залуушуул дулаан, һаруул клубтаа ерэжэ, сүлөөтэй сагаа хүхюу зугаатай үнгэргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: колхозой клуб.

Е. Ринчиновагай фото.

КИНО

„ЭГЭШЭ ДҮҮНЭР“

Зарим кино харахадаа зүүн баруун тээгээ хэнэй һууһые обёордог, артистнуудай ямараар наадаһые шүүмжэлдэг юм. Тиимэ хадаа бирагүйшэг фильм байһан бололтой.

Заримдаа кинодо һууһанаашье мартажархигдадаг, артистнуудай ямараар наадаһые шүүмжэлхэ сүлөөшье байдаггүй. Харин харагшын бодол гансал фильмын герой, тэрэнэй тэмсэл, экран дээрэ боложо байһан үйлэнүүдээр ээлэгдэнэ. Уранзохёолшо А. Толстойн «Зоболонгой далай гаралга» («Хождение по мукам») гэжэ романаар зохёогдоһон фильмын нэгэдэхи серинь эгээл тиимэ һайн фильмын тоодо орохо байна. Энэнь «Эгэшэ дүүнэр» гэжэ нэрлэгдэнхэй. Тааруулан табигша режиссерынь Григорий Рошаль. Композитор Д. Кабалевский гүнзэгы удхатай хүгжэм зохёогоо. Уранзурааша И. Шпинелиин хэһэн декораци тэрэ үеын Россидахи, мүн футуристнуудай байдалда ехээр таарана. Үсөөн үгөөр хэлэхэдэ, режиссер, хүгжэм зохёогшо, оператор (Л. Косматов), уранзурааша болоод артистнуудай ажалай найралдан, бүхэли боложо шадаһаниинь һайшаалтай. Энэ фильм революционно хүдэлөөнэй Россин интеллигенциие бэедээ татаһан тухайда хөөрэнэ. Дэлхэйн нэгэдэхи дайнай ба ородой хоёрдохи революциин үе. Бэрхэ хэсүү жэлнүүд...

Петербургда Катя үбгэнөөрөө ажаһуудаг байба. Даша басаган Самара городһоо хурайхайндаа ерэнхэй. Футуристнуудай нэгэ вечер дээрэ Даша Телегин хоёр танилсана. Иван Ильич Телегин—инженер хүн. Хараха янзада, сэдьхэл һайнтай, залуу сэбэр хүбүүн. Даша һанаандаа тиигэжэ сэдьхэнэ. Даша Иванай нюдэндэ ехэ илдам, юрэ буса сэбэр шэнгеэр харагдаба. Намайе тоохоор бэшэ басаган гээшэ ха гэжэ залуу инженер һанана.

Иван Даша хоёрой инаглан дурлалга иигэжэ эхилнэ.

Дашын ролиие Н. Веселовская бэлигтэй бэрхээр наадана. Дашань үнэхөөрөө сэбэр сэхэ сэдьхэлтэй, заримдаа үхибүүн шэнги гэнэн хонгор, заримдаа эгэшэ Екатерина Дмитриевнадаал адли хатуу зоригтой басаган гэхээр харагдана. Даша (Веселовская) пароход дээрэһээ сахали шубуудта юумэ хаяжа үгэхэ үедөө илангаяа дура татама: илдам, налархай. Хорёод наһатай басаганай инаг дуранда ээлэгдэһые таанабди. Гурбадахи уулзалгадаа Даша Телегинһээ хахасана: дайн эхилээ.

Россин ханха харгыгаар солдадууд субана. Сэрэгэй поезднууд хүндөөр уухилна. Даша госпитальдо хүдэлдэг болобо.

Катя дүүдээл бэшэ, ондоо байгаа. Артистка Р. Нифонтова хатуу сэдьхэлтэй, эгэрсэгүй зоригтой, бэеэ барижа шададаг, ухаатай эхэнэрэй образые тобойтор харуулжа шадаа. Катиин ажаябадалда хүхюутэй саг үсөөн. Гэбэшье, Рощин гэжэ офицертэй танилсаһаниинь Катиин алтан ами абарха хуби заяан болоно. Эсэнги янзатай энэ офицер Смоковниковой гэртэ хэды һара байрлаба. Фронт мордохо сагай тулахада, Катя Рощин хоёр дүтын нүхэд байһанаа мэдэлсэнэ.

Дайн гурбадахи жэлээ үргэлжэлжэ байба. Фронт дээрэшье, сэрэгэй ара таладашье байһан хүнүүдэй ухаан бодолдо ехэ хубилалтанууд болоно.

Катя Даша хоёр уулзажа, ябаһан ябадал тухайгаа хөөрэлдэнэ. Екатерина Дмитриевна (Р. Нифонтова) хара траурна хубсаһатай шэрээ дээрэ хэбтэнэ. Юушье бодоногүй хэбэртэй. Ажабайдал һүрөөтэй хара нүхэн шэнгеэр урдань лүнхынэ. Үбгэниинь алууланхай. Катя үбгэндөө дурагүй байгаа. Теэд Катида үнэн зүрхэнһөө дурладаг хүн үгы болошоо. Жаргалтай ажабайдал тухай һанахашье юумэ байхагүй. Тойроод ойлгогдосогүй байдал тохёолдоно. Катя бодоод, хэрэлсы руу тэмтэрэн бууна. Нэгэ муу юумэ шэбшэһэншэг, сабшалаагүй хараса. Гартань хорон... Тииһээр байтарынь гэнтэ нэгэ хүн дуугаржа, Рощин Вадим Петровичын абяан дуулдаба.

Энэ хүн намайе абараа гээд Катя хэлэнэ. Даша Ивантаяа наһанай нүхэд болохо байһан һонинтой.

Эгэшэ дүү хоёр шэрээ дээрээ зэргэлжэ һуугаад хөөрэлдэһөөр байтарынь, Телегин бии болоно. Һүүлдэнь Вадим Петрович орожо ерэнэ.

Катя, Даша, Рощин, Телегин дүрбэн столой саана һуунад. Нээлгэтэй сонхоор хүгжэмэй уянгатай шанга абяан дуулдаад, элдэб юумэ һануулна. Фронтые «абарха» шэнэ түсэб сэрэгэй министртэ абаашажа ябаһан офицер тэсэжэ ядана. Рощиной образые артист Н. Гриценко һайнаар гаргана. Гриценкые харахадаа, сэрэгэй албанда олон жэлдэ ябаһан офицер, уужам сэлдэгэр зосоохитой, зоригтой эрэ гэжэ этигэхээр. Тиимэл ха бүреэ энэ хүнэй сорхирсо орилхые дуулахань тон хүндэ. Теэд хуушанай сэрэгшэ һайхашаахадаа орилоогүй. Гриценко гашуудалтайгаар иигэжэ хэлэнэ:

— Арад зоной буугаа хаяһан сагһаа эхилээд, агуухэ Росси байхаяа болинхой... Ямар юумэнэй эхилһые юундэ ойлгохоёо хүсэнэгүйбта... Мүнөө агуухэ Росси—хахалха газар дээрэ хаяһан шабааһан болоо... Юумые хуу шэнэлхэ хэрэгтэй... (Иигээд лэ орилшоно). Теэд, иимэ зонтой Росси дайсанда хэзээшье диилдэхэгүй! Иимэ зонтой Росси—агуухэ орон мүн. Гриценкын наадахые харахадаа, хүнэй зосоо тиимэл бодол түрэнэ.

«Эгэшэ дүүнэр»—һайн фильм гэжэ дээрэ тэмдэглээ һэмди. Заримдаа һулашаг газарнууд дайралдана. Телегинэй образ дан һүрхэй бэшээр гараа гэжэ һанамаар. Артист В. Медведев ролёо хүсэд бэелүүлжэ шадаагүй. Медведев залуу сэбэр интеллигент хүн болобошье, инженер, тэмсэлшэ боложо шаданагүй. Дан зөөлэн, дан хорогүй—«сагаалмар» хүн болошоо.

Тиихэдэ олон зоной хабаадалгатай сценэнүүд эндэ тэндэ хахад бүхэдөөр харуулагдаад үлэшэнэ. Ажамидаралай түлөө эрилтэ, эб найрамдалай түлөө тэмсэл гэхэ мэтые гол геройнуудай ябадалтай холбожо, үргэнөөр харуулаа һаа дээрэ байгаа.

Гэбэшье, «Эгэшэ дүүнэр» бүхы дээрээ һайн фильм.

Катя, Даша, Рощин, Телегин дүрбэн ехэ далайн долгин шэнгеэр эбхэрһэн ажалшан арадай хүдэлөөн соо үнэнтэ замаа үшөө хүсэд олоодүй ябаһаар харагдана. Теэд, дардам харгыда орохо дайшалхы хэрэгүүдтэ хабаадахань ойртоһон янзатай. Юун бологшо ааб?!

Э. Бальжинимаев.

—БАГШАНАРАЙ— ИНСТИТУДТА

ЗАЛУУ ЗОХЁОЛШОД ШҮЛЭГҮҮДЭЭ УНШАБА

Бурят-монгол хэлэ, литературын факультет «Поэзиин вечер» үнгэргэбэ. Эндэ залуу поэдүүд Ц-Д. Дондокова, В. Очиров, А. Доноев, Б. Цырендылыков, Б. Халзанов гэгшэд өөһэдынгөө шүлэгүүдые уншаа. Һүүлээрнь наадан, ёохор болобо.

ЛИТЕРАТУРНО-ХҮГЖЭМЭЙ ВЕЧЕР

Агуухэ немецкэ поэт Г. Гейнын түрэһөөр 160 жэлэй ойдо зорюулагдаһан литературно-хүгжэмэй вечер үнгэргэгдэбэ. Поэдэй ажабайдал ба литературна ажал ябуулга тухай институдай багша нүхэр Соктоев хөөрэжэ үгөө. Студентнүүдтэй хамта оперо ба баледэй театрын артистнар вечертэ хабаадалсаа. Артистнар В. Кукол, Н. Бурлакова, Г. Синюшкин, Д. Кыштымова гэгшэд олон тоото романс, дуунуудые дуулаба.

ШАН АБАБА

Студентнүүд зунай үедэ хүдөө ажахын хүдэлмэридэ һайнаар хабаадалсаһан юм. Тиин студент бүхэн 30 үдэрэй туршa соо дунда зэргээр 50—70 ажалта үдэр олоо. Һайнаар хүдэлһэнэйнь түлөө ВЛКСМ-эй ЦК 33 студентнэрые «Шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаһанай түлөө» гэһэн значогуудаар, грамотануудаар шагнаа.

СТУДЕНТНЭРЭЙ КРУЖОГУУД

Институдта олон тоото кружогууд, секцинүүд хүдэлнэ. Жэшээлхэдэ, баянистнуудай кружогто 40—50 хүн һуралсана. Тиихэдэ боксын секцидэ 30 хүн бэшүүлээд, мүнөө бэеэ һорилгодо хабаадалсана.

С. Очиров.

Үбэлдөө Горячинскын халуун аршаанай дэргэдэ. **М. Минеевэй** фотоэтюд.

МУЗЕЙ ҺУРГУУЛИ ХОЁРЫЕ БАРИСААТАЙ БОЛГОЕ

Байгаалиин элдэб үзэгдэлнүүдые, байра байдалай гурим дүрим, ёһо заншалнуудые ойлгожо абаха хэрэгтэнь һурагшадта музей ехэ туһа хүргэхэ, түүхэ, географи, естествознани, ботаника гэхэ мэтэ предмедые һонирхуулха, тэдэнэй зохёон байгуулха эдэбхи хэшээлыень дээшэлүүлхэ байна. Үхибүүдтэ туһатай байхынь тула музей харалгые эмхитэйгээр үнгэргэжэ байха, һургуулинуудтай хоорондоо холбоо барисаа тогтоохо ёһотойбди. Һуралсалайнгаа программа үзэхэдэнь һурагшадта ямар туһа хүргэхэ гээшэб гэжэ багшанар, илангаяа биологиин, географиин ба түүхын багшанар музейн материалнуудтай уридшалан танилсаха, үзэсхэлэнгэй зал соо темэ бүхэнэй удхашанартай танилсаха зэргэтэй.

Программынгаа ёһоор, орёо хүндэ темэнүүдые һайнаар ойлгожо абаха хэрэгтэнь, музей һурагшадта ехэ туһа хүргэхэ юм. Юуб гэхэдэ, манда харуулан ойлгуулха зүйлнүүд олон ха юм. Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлдэ энэ талаар олонхи багшанарай оролдоогүйень халагламаар. Олон жэшээнүүд дээрэһээ харахада, үхибүүд өөһэдөө музейдэ ерээд «эндэл материалнуудаа һайнаар дабтажа болохо юм байна» гэлдэжэ байгаад бэшэжэ абадаг, тэмдэглэлнүүдые хэдэг байна. Экспонануудые фотоаппарадаар буулгажа абахые зарим һурагшад һурана. Иимэ ушар ехэнхидээ байгаалиин таһагта болодог.

Багшанарай институдай багша М. Г. Бакутин, зооветинститудай багша А. М. Меерович, хүдөө ажахын техникумэй багша Ч. Овчинников болон бусад өөһэдөө студентнүүдтэйгээ экскурсинуудые хэдэг, байгаалиин таһагта табигдаһан зүйлнүүдые һайнаар мэдэдэг байна.

4-дэхи һургуулиин биологиин, географиин багшанар Кольчугина, Богданова гэгшэд, 1-дэхи һургуулиин багша Донской өөһэдынгөө һурагшадтай ерэжэ, зоологиин, дарвинизмын үндэһэ һуури гэхэ мэтын темэнүүдээр дабталга үнгэргэдэг байха юм.

Газар дэлхэй, уһан мүрэнүүд, ургамал гэхэ мэтын темэнүүдээр 4-дэхи һургуулиин багша Богданова байгаалиин таһагта нэмэл урогуудые үнгэргэдэг. Эхин, долоон жэлэй һургуулинуудай олохон багшанарай музейе тоодоггүй дээрэһээнь һурагшанар өөһэдынгөө гүрэһэн нютагые, байгаалиингаа баялигуудые муугаар мэдэдэг.

Музейн научна хүдэлмэрилэгшэд һурагшадтай залнууд соогуур экскурси хэхэһээ гадна, хизаар ороноо шэнжэлхэ темэнүүдээр, жэшээнь, Байгал далай ба тэрэнэй байгаалиин баялиг, нютагай шухаг ашагта малтамалнууд, эртэ сагай амитад, Бурят-Монголой шубууд болон амитад тухай хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг байна.

Ангай, шубуунай бэеые тэрэ зандань хатааха, мүн арһан соонь ондоо юумэ хэжэ, түхэлөөрнь үлөөхэ талаар занятинууд болодог. Манай үнинэй хүдэлмэришэн Г. Э. Пильман энэ хүдэлмэри хэдэг юм. «Өөрынгөө нютагые шэнжэлэн үзэхэ», «Байгаалиин баялигые хамгаалха», «Ойн туһатай шубууд», «Хүдөө ажахыда туһатай шубууд», «Эмдэ хэрэглэдэг Бурят-Монголой ургамалнууд» болон бусад темэнүүдээр байгаалиин таһагай хүдэлмэрилэгшэд хизаар ороноо шэнжэлхэ выставкэ эмхидхэдэг.

Туристска аяншалга ба экскурси хэхэ маршрудууд хараалагдана. Аяншалгада ябахадаа материалнуудые шэнжэлхэ, суглуулха даабари һурагшадта үгтэнэ.

Манай республикын түүхэтэ газарнуудые, ургамалнууд болон амитадые шэнжэлхын тула экскурсинуудые үнгэргэхэдэ музей ехэ туһаламжа үзүүлхэ аргатай.

Манай республикын һурагшадай һургуулиингаа программые ойлгохо, байгаалиин үзэгдэл ба түүхые шудалха хэрэгтэ дээрэ хэлэгдэһэн баримтанууд ехэ туһатай байха байна. Энээн дээрэһээ һургуулиин һуралсалай түсэб табихадаа музейе хараадаа абажа, саашадаа тэрээн тушаа мартахагүй байна гэжэ һанагдана.

З. Н. Яковлева, республикын хизаар ороноо шэнжэлхэ музейн научна хүдэлмэрилэгшэ.

Ном тараалгын вечер

Түмэрзамайхидай клубта хүн зон олоороо сугларанхай. Эндэ хана зубшан табигдаһан номуудай витринэнүүдтэ уранһайханай, политическэ, техническэ литературын шэнэ шэнэ номууд олоор харуулагдана. Выставкэдэ табигдаһан номуудай дунда манай уранзохёолшодой—Х. Намсараевай, Ж. Тумуновай, Р. Белоглазовагай, мүн бусадай номууд олон. Эндэ ном худалдаан эмхидхэгдэнхэй. Хэрэгтэй номуудаа худалдан абахаар зориһон хүнүүд олон. «Намда тэрэ ном, энэ ном» гэжэ байгаад наймаалагшаһаа эринэд.

...Ном тараалгын вечертэ ерэгшэд зал соо орожо, һуурияа эзэлнэд. Түмэрзамай узелай политическэ гэгээрэлэй кабинедые даагша нүхэр Катаманова «Ном — эрдэм ухаанай эшэ үндэһэн» гэһэн темээр һонирхолтой хөөрэлдөө хээ.

Хөөрэлдөөнэй удаа уншагшад үгэ хэлээ.

Профсоюзна библиотекын эдэбхитэй уншагша Борисенко иигэжэ хэлэбэ: «Би номтой нүхэсэһөөр гушан табан жэл болооб. Эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ хэрэгтэм ном намда ехэ туһалаа. Юрын стрелочник байһанаа тэрэнэй ашаар би түмэрзамай ахалагша инженер хүрэтэрөө ургааб». Удаань уранһайханай самодеятельностиин концерт болоо.

М. Аюров.

Барламал газетэтэй болоо

Яруунын аймагай «Коммунизм» колхозой правлени ба партийна, комсомольско организацинуудай орган болохо «Вперед к коммунизму» гэжэ олон хэһэгтэй барламал газетэ гаража эхилбэ. Тус газетын түрүүшын номерто колхозой парторганизациин секретарь Цыдып Галсановай, механик Цырен Доржиевэй, агроном-полевод С. Димитриевэй, мүн бусадай статьянууд хэблэгдээ. Газетэ һарадаа 2 удаа гараха юм.

Мүн Эгэтын МТС-тэ тиимэ газетэ гаргагдадаг болоо.

Б. Жанчипов.

Ан үсхэбэрилгэһөө ехэ олзо ороно

Кабанскын аймагай ан үсхэбэрилгын ба агнуурини ажахын ангай фермын коллектив халтар хара үнэгэдһөө олон гүлгэ абажа һайнаар тэнжээдэг болоо. Мүнөө фермэдэ 122 толгой үнэгэн тоологдоно. Фермын хүдэлмэришэд олон жэлэй туршада хүдэлмэрилжэ олоһон дүй дүршэлөө хэрэглэжэ, энэ жэлдэ эмэ үнэгэн бүриһөө 4 гүлгэ абажа тэжээгээ. Тиигэжэ үнгэрэгшэ 1956 онойхидо ороходоо эмэ үнэгэн бүриһөө 1 түлгэдые үлүү абаһан байна.

Оролдосотой ажалайнгаа түлөө фермын хүдэлмэришэд Бурмонкоопсоюзай правлениин зүгһөө 300—500 түхэригэй шанда хүртэбэ. Тэрэ тоодо нүхэд Кузнецов, Мертвецова, Бурлаков гэгшэд шанда хүртөө.

Д. Колмаков.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Хара металл бүтээн гаргаха талаар Хитад Англиие хүсэжэ, урдань орохо бүхы арга боломжотой

ПЕКИН, декабриин 4. (ТАСС). Хара металл болон промышленна продукциин бусад шухала зүйлнүүдые бүтээхэ талаар 15 жэлэй туршада Англиие хүсэжэ, урдань гараха гэһэн Хитадай Коммунистическэ партиин уряал Хитадай металлургическа промышленностиин хүдэлмэришэдэй дунда ажалай айхабтар ехэ дэбжэлтэ бадаруулаа. Профсоюзуудай бүхэхитадай наймадахи съездэ хандуулһан нүхэр Лю Шао-циин амаршалгын үгэ соо энэ зорилго табигдаа юм.

Шанхайн металлургическа заводой мартеновскэ цехын булад хайлуулагша Шэнь Сань-син иигэжэ мэдүүлбэ: «Манай цех 39 һарын туршада булад бүтээхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэнэ. Хоёрдохи табан жэлдэ булад бүтээхэ түсэбөө бидэнэр һара бүхэндэ үлүүлэн дүүргэжэ, Коммунистическэ партиин табиһан зорилгые дүүргэхэбди».

Хитадай хүдэлмэришэн ангиин үмэнэ Хитадай Коммунистическэ партиин табиһан зорилго дүүргэгдэхэ гэжэ найдамтайгаар хэлэхээр байна гэжэ Шанхайн нэгэдэхи металлургическа заводой профорганизациин түрүүлэгшэ, профсоюзуудай съездын делегат Ци Чуан-лян онсолон тэмдэглэбэ.

Булад хайлуулдаг Аньшанска заводой директорэй орлогшо инженер Чжоу Чуань-дянь иигэжэ хэлээ:

«Түрүүшын табанжэлэй туршада манай металлургическа промышленность Англиинхида орходоо һураггүй түргөөр хүгжөөгдөө. Тиимэһээ бидэнэр 15 жэлэй туршада Англиин урдань орохо бүхы арга боломжотойбди. Бүри мүнөөшье манай зарим металлургическа заводууд хэдэ хэдэн техническэ показательнуудаар Англида, мүн США-дашье туйлагдаһан показательнуудта ойртоо... Аньшандахи түрүүшын мартеновскэ пеэшэниие жэлэй туршада шэнэлэн заһаха түсэбтэй аад, хүдэлмэришэд энэ түсэбөө 53 үдэрэй туршада дүүргэһэн байна. Ямаршье капиталистическэ орон промышленностьяа иимэ түргэнөөр хүгжөөжэ шадахагүй».

Америкын самолёт бутаран унаа

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 4. (ТАСС). В-47 гэжэ Америкын реактивна бомбардировщик Флоридада Эглин гэжэ нютагай шадар декабриин 4-дэ бутаран унаа. Һургуули хэхэ зорилгоор Мексиканска залив дээгүүр ниидэжэ ябатараа энэ самолёт тэһэршоо гэжэ Юнайтед Пресс агентствын корреспондент мэдээсэбэ.

Самолёдые жолоодожо ябаһан 3 хүнэй яаһанииншье мэдэгдэнэгүй.

Киногой гайхамшагта мастер Чарли Чаплин «Нью-Йоркдохи король» гэжэ шэнэ кинокомеди һаяхан гаргаа.

Европодо байдаг Эстровия гэжэ нэгэ гүрэнэй королиин Нью-Йоркдо элдэб уршагта ябадалнуудые хэһэн тухай фильм соо харуулагдана. Энэ король өөрынгөө премьер-министртэй хамта революциһаа тэрьедэжэ, Америка ороһон байгаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фильмын нэгэ кадр. Чарли Чаплин король боложо наадажа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Ифнидэхи байдал

ПАРИЖ, декабриин 4. (ТАСС). Ифнидэхи байдал үдэр ерэхэ бүри шангадажа байна.

Буһалгаашадай сэрэг һүүлэй хоёр сүүдхын туршада хүсэнүүдээ шэнээр хубаарилан табяад, Испаниһаа ерэхэ шэнэ сэрэгүүдтэ һаалта хэхэ зорилгоор постнуудые бии болгоод, Ифниин ниислэл хото руу добтолжо эхилбэ гэжэ «Юманите» газетэ мэдээсэнэ.

Франкогой авиаци Мароккын амгалан тосхонуудые зэрлиг муухайгаар бомбодоно. «США-да хэгдэһэн» гэжэ тамгатай Америкын самолёдуудые болон бомбонуудые испаниинхид хэрэглэнэ гэжэ газетэ мэдээсэнэ.

Америкын хэмэл одониие табилга хойшолуулагдаа

ВАШИНГТОН, декабриин 5. (ТАСС). Декабриин 4-дэ США-гэйхид бүмбэрсэг дэлхэйе тойродог хэмэл одые табиха гэжэ шиидэһэн байгаа. Түрүүшын советскэ одые табиһанһаа хойшо тэбхэр хоёр һарын үнгэрһэн хойно, декабриин 4-нэй үглөөгүүр Флорида штадта Кейп-Канаверал гэжэ нютагһаа энэ одон табигдахань гээд газетэнүүд мэдээсээ һэн.

Тус одон багахан хэмжээтэй, алюминяар хэгдэһэн бүмбэгэ юм. Тэрэнэй шэгнүүрынь 1500 граммһаа бага, үргэниинь 16 сантиметр тухай.

«Наранай гарахын урда тээхэнэ, мүн тэрэнэй ороһоной һүүлхэнээр лэ наранай толон соо энэ одоной харагдаха байгаашье һаа, тон багахан хэмжүүртэй байһан дээрэһээнь, тусхай түхеэрэлгэгүйгөөр, миин нюдөөр тэрэ харагдахагүй байна» гэжэ Ассошиэйтед Пресс агентство мэдээсээ һэн.

Декабриин 4-дэ нютагай сагаар үглөөнэй 5 часта энэ одон табигдахаар хараалагдаа. Гэбэшье, табиха болзорой ойртожо ерэхэдэ, одые абажа гараха ракетын хоёрдохи шатадань эбдэрхэй газар олдобо гэжэ мэдээсэгдэбэ. Һүүлээрнь энэ одон болзортоо табигдахаа болёо, тиимэһээ 16 часта табигдаха гэжэ мэдээсэгдээ. Гэбэшье, 16 часташье одон табигдаагүй.

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 5. (ТАСС). Юнайтед Пресс агентство Вашингтонһоо иигэжэ мэдээсэнэ:

Бүхэли үдэр соо хэмэл одые табиха гэжэ оролдоһоной һүүлээр оборонын министерство иимэ мэдүүлгэ толилоо:

«Кейп-Канавералһаа «Авангардые» табилга хойшолуулагдаба гэжэ оборонын министерство соноcхоно.

Техническэ хэдэн заһабари хэгдэһэн дээрэһээ одые табиха бэлэдхэл ехэ удааржа, тэндэ хүдэлмэриижэ байһан хүнүүд тон ехээр эсэһэн байна.

Техническэ хэдэн заһабари хэхын тулада ракетын түлишэ болохо шэнгэн кислород буулгагдаһан байгаа. Энэ кислородые һөөргэнь ашахын тулада хэдэн час хэрэгтэй. Тиимэһээ туршалгада хабаадажа байһан хүдэлмэрилэгшэд эдэ бүхы юумэ хэхэдээ тон ехээр эсэжэ, туршалгаяа амжалтатайгаар үнгэргэжэ шадахагүй шахуу байна.

Гадна, газарые тойрожо байдаг агаарай дээдэ хубидань һалхин ехээр шангадажа байна».

Редакторай орлогшо **О. ГОМБОЕВА.**

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00600. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 5742.